

Республикалық ғылыми - әдістемелік,
ақпараттық танымдық педагогикалық
журналы

№24(11)2023
I - БӨЛІМ

DARPA QAZAQ

*«Ә. Кекілбайұлы атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ,
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі*

Шораева Фариза Сембайқызы

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

ӘОЖ 001.92
КБЖ 94.3

Бас редактор:

Қасен Г.А. - педагогика ғылымдарының кандидаты, «Психология» мамандығы бойынша білім беру бағдарламаларының координаторы, ҚазҰУ-дың жалпы және қолданбалы психология кафедрасының доценті.

«Dara Qazaq» журналының қараша айындағы басылымы, №24(11)2023 / жин.:
Қасен Г.А., Нуртасова Б.Е.– «Dara Qazaq», Алматы, 2023. – 46б.

«Dara Qazaq» ғылыми-әдістемелік, ақпараттық танымдық журналы Қазақстанның әртүрлі қалаларынан таңдалған мұғалімдердің ғылыми жарияланымдарының топтамасын ұсынады. Қараша айының кезекті журналы жан-жақты тақырыпта жазылған 16 мақаладан тұрады, олар бірінші кезекте Қазақстанның білім беру жүйесі үшін өзекті болып табылатын проблемаларды зерттеудің бірден-бір жолы болып табылады.

ӘОЖ 001.92
КБЖ 94.3
ISSN 2790-6205

Редакцияның мекен-жайы:

Алматы қаласы, пр. Абая 143, 050009

Тел: +77279709436

+77089709436 (WhatsApp)

Электронды пошта: dara_qazaq@mail.ru

Instagram: dara_qazaq

Мазмұны

<i>Шораева Фариза Сембайқызы.....</i>	<i>3</i>
<i>Мусабалина Гулнар Кабдығалимовна.....</i>	<i>5</i>
<i>Кубашева Майра Мажитовна.....</i>	<i>8</i>
<i>Туғанбаев Айдар Садыкович</i>	<i>11</i>
<i>Боранбаева Алтыңгул Аманғалиевна.....</i>	<i>14</i>
<i>Нуралина Сандуғаш Жумабековна.....</i>	<i>17</i>
<i>Хаиркелди Ахмарал.....</i>	<i>20</i>
<i>Тұрақова Ақтолқын Жанболатқызы.....</i>	<i>22</i>
<i>Есім Құндыз Есімқызы.....</i>	<i>23</i>
<i>Есалиев А.А., Тотикова Г.А., Адырбаева С. С., Мергенбек Д.Б.....</i>	<i>25</i>
<i>Ж.Е. Балтаева, Қ.С. Смағұлова</i>	<i>28</i>
<i>Ж. Нұрланқызы, М. Нұрхамитова.....</i>	<i>31</i>
<i>Альмағамбетова Гульшат Рахимжановна.....</i>	<i>35</i>
<i>Ерболова А.Е., Сарсембаева А.К.....</i>	<i>39</i>
<i>Базарбай Лаура Бекзатқызы.....</i>	<i>42</i>
<i>Дүйісбек Айдана Темірбайқызы.....</i>	<i>45</i>

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Назар аударыңыз!

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына, авторлық құқықтарына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фото-суреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға тыйым салынады.

Журнал Қазақстан Республикасы Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитеті, ақпараттандыру және бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы мемлекеттік бақылау комитетінде мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін және желілік басылымды есепке қою туралы №KZ88VPY00035499 куәлігімен тіркелген.

Журналға материал жариялау үшін қойылатын талаптар:

- Қаріп түрі Times New Roman, KZ Times New Roman (12 кегль); интервал – 1, жиектері: жоғарғы – 2 см; төменгі – 2 см; сол жағы – 3 см; оң жағы – 2 см.
- Материал көлемі 3 беттен аспауы керек.
- Азат жол – 1 см.
- Бірінші ортада автордың фамилиясы аты жөні(қою).
- Келесі жолда қала атауы және ұйымның толық аты;
- Келесі жолда автордың қызметі;
- Бос жолдан кейін ортада бас әріптермен материал тақырыбы (қою).
- Негізгі мәтін бір бос орыннан кейін басталады.
- Материал мәтіні мұқият тексерілуі тиіс.

Шораева Фариза Сембайқызы

Маңғыстау ауданы,

«Ә. Кекілбайұлы атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

«ЭССЕ ЖАЗЫП ҮЙРЕНЕМІЗ»

(Эссе)

Эссе дегеніміз — философиялық, әдеби, тарихи, публицистикалық, әлеуметтанулық, саяси және тағы басқа саладағы ғылыми емес, автордың жеке көзқарасын білдіретін прозалық мәтін. Жанр ретінде енгізген 1580 ж. Мишель Монтень болатын, ал «эссе» сөзін бірінші рет қолданып, осы жанрда 1597 жылы Френсис Бэкон кітаптарын жазып шығарды.

Эссе екіге бөлінеді: 1) авторды жан жақты ашу, танытатын субъективті эссе 2) белгілі бір ғылыми тақырып бойынша автордың көзқарасын ашу, таныту мақсатындағы объективті эссе.

Жалпы, қолданылуына қарай әдеби жанрда, білімді бақылау әдісі ретінде, батыс елдерінде ЖОО-ға түсуде талап етіледі. Жазылу көлемі: 250 — 500 сөз, 1-2 беттен 20 бетке дейін.

Эссе құрылымының бөліктері бір-бірінен ажырамайтын, спираль іспеттес болады. Сөз оралымдары, яғни абзацтан абзацқа өтуші сөйлемдер, шылаулар, қаратпа сөздер эссе құрылымын байланыстырады. Шылаулар азат жолдарда айтылатын пікір мағынасына қарай қолданылады. Қаратпа сөздер эссе жазушының ойына байланысты қойылады.

Эссе тақырыптары эссе түрлеріне қарай әртүрлі құрылады. Аргументтік, дәлелдемелік, әдеби, сыни, синтез эсселердің өзіндік ерекшеліктері бар. Осыған сәйкес тақырыптарында да өзгешелік бар.

Эссе жазу адамды үздіксіз оқуға итермелейді. Идея айтып, пікір білдіргенмен, аргументтермен бекіте алмау — аяқталмаған эссе. Толық эссе жазылу үшін қоғамда болып жатқан жаңалықтар, әртүрлі саладағы өзгерістер, тың ойлар, оқиғалар, жаһандық мәселелер назардан тыс қалмау керек.

Эссені көбі шығармамен шатастырып жатады. Ал шындығында екеуінің жазылу

стилі екі бөлек. Алдымен, шығарма мен эссенің аражігін ажыратып алсақ:

Эссе — бұл адамның субъективті пікірі, көзқарасы мен ойы еркін түрде жазылатын әдеби жанрдың бір түрі. Эссенің басқа жанрлардан басты айырмашылығы ой еркіндігі және көлемі жағынан қысқа болып келуі. Шығарма құрылым мен жоспарға негізделген жазба жұмысы. Оны жазар уақытта автор жоспар құрады, сол бойынша тақырыпты ашуға тырысады. Демек мұнда ой тізбекті түрде жеткізіледі.

Эссе жазу барысында қатаң сақталынуы тиіс бірнеше талаптар бар. 1) жеке көзқарастың көрінісі 2) фактілі дәлелдер (аргументтер) 3) теоретикалық негіздеме 4) терминдерді қолдану 5) цитаталарды келтіру 6) әртүрлі көзқарастарды мысалға алу 7) логикалық заңдылықтың сақталынуы 8) салыстыру және қорытындылау әдістерін қолдану 9) сауаттылық (пункт., орфогр.) 10) ғылыми еңбектерге сілтеме жасау.

Эссенің жазылу құрылымы да қаз-қалпында сақталуы шарт.

Кіріспе бөлім. Кез келген жазбаша жұмыс секілді, эсседе де кіріспе бөлім немесе кіріспе болады. Жақсы жазылған кіріспе оқырманның қызығушылығын оятып, эссені аяғына дейін оқуға қызықтырады. Кіріспе бөлімде мәселенің тұжырымдамасы және оның маңызы, риторикалық сұрақ, дәйексөз және т.б. болуы мүмкін. Сондықтан, ерекше эмоционалды түрде ойлана отырып, оқырманды қаралатын мәселеге алып келу маңызды.

Негізгі бөлім. Басты бөлімде қарастырылып отырған мәселе бойынша әртүрлі көзқарастар келтіріп, мәселенің тарихын қозғауға болады. Әдетте негізгі бөлім әрқайсысында үш бөлім болатын бірнеше тармақшалардан тұрады: тезис(дәл-

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

елді пікір), дәлелдеу (тезисті дәлелдеу үшін пайдаланылатын дәлелдер) және тұжырым (негізгі мәселеге ішінара жауап). Дәлелдер оқырманды қандай да бір көзқарастың шынайылығына сендіру үшін айтылған пікірлер болып табылады. Бұл өмірден алынған түрлі жағдайлар, ғалымдардың пікірі, дәлелдемелер және т.б. болуы мүмкін.

Қорытындыда негізгі бөлімде ұсынылған және әр тезис бойынша тоқталған барлық тұжырымдар біріктіріледі. Ал оқырман берілген дәлелдер негізінде қисынды қорытындыға келуі керек. Соңында, мәселе қайта қайталанады және қорытынды шешім жасалады. Қысқаша айтқанда, бұл «тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні».

Егер кіріспе бөлімнің мақсаты оқырман қызығушылығын тудыру болса, онда соңғы сөйлемдердің мақсаты жалпы суретке (ой) тұтастық қосып, жұмысты оқырманның есінде қалдыру және ойлануға итермелеу болады.

Эссенің қалыпты құрылымынан бөлек, эссе жазушының ескеруі қажет бірқатар

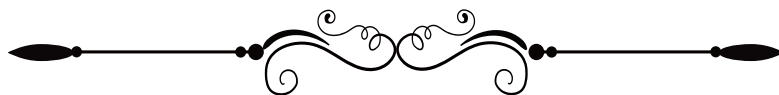
мәселелер бар. Келесі кезекте солардың бірнешеуіне тоқталып өтсек. Алдымен, эссе жазуды бастамас бұрын, идеяны тұжырымдап, мақсаты анықтап, және жұмыс үшін ақпарат көздерін тауып алу керек. Мұнан кейінгі кеңес, еркін жазу әдісін қолданыңыз. Оның мәні — болып жатқан нәрселерді миға редакциялаусыз және грамматика, пунктуация, стиль секілді т.б. ережелерге бағынбай-ақ жазуда. Бұл шығармашылық дағдарыспен күресуге және керемет идеяларды табуға көмектесетін тамаша тәсіл. Ескеруіміз керек тағы бір нәрсе: кіріспе бөлімге тоқтап қалмау керек. Алғысөзді негізгі бөлім жазылғаннан кейін де жазса болады. Бұл жағдайда эссенің не туралы жазылғаны түсінікті болғандықтан, кіріспені де жазу оңайырақ болады. Эссе жазудың барынша кеңінен тараған танымал нұсқаларының бірі — бірінші сұрақтан бастап, оған жауап жазу. Эссені жазушы аталған ескертпелер мен кеңестерге құлақ асқан жағдайда, эссенің сәтті және сапалы шығары анық.

Шораева Фариза Сембайқызы

Маңғыстау ауданы,

«Ә. Кекілбайұлы атындағы жалпы білім беретін мектеп» КММ

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Мусабалина Гулнар Кабдығалимовна

Алматы қаласы,

«Алматы мемлекеттік энергетика және электронды технологиялар колледжі»,
ағылшын тілі пәнінің оқытушысы

КОММУНИКАТИВТІ ДАҒДЫЛАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІСТЕР

Қазіргі қоғам бізден мол білім мен кәсіби дағдыларды ғана емес, сонымен қатар жоғары коммуникативтік құзыреттілікті де талап етеді. Қарым-қатынас біздің жеке және кәсіби қарым-қатынасымызда шешуші рөл атқарады, бұл біздің табысты ынтымақтастық, қақтығыстарды шешу және алға қойған мақсаттарға жету қабілетімізді анықтайды. Тиімді қарым-қатынас дағдылары мәселелерді жақсы түсінуге, ынтымақтастыққа және шешуге ықпал ететін маңызды құралға айналады.

Бұл зерттеудің мақсаты коммуникативті дағдыларды қалыптастырудың тиімді әдістерін қарастыру болып табылады. Бұл мақалада мен белсенді тыңдау, ауызша емес қарым-қатынас, қақтығыстарды басқару, эмпатия, көпшілік алдында сөйлеу дағдылары және т.б. сияқты қарым-қатынас дағдыларының негізгі аспектілеріне тоқталамын. Менің мақсатым-оқырмандарға олардың қарым-қатынас дағдыларын дамыту және жақсарту үшін сенімді нұсқаулық беру, сайып келгенде, олардың өмір сүру сапасы мен кәсіби жетістіктерін жақсартуға ықпал етеді.

Міндеттері:

- Қарым-қатынас дағдыларын үйрену
- Оқыту әдістеріне шолу
- Сабақта әдістерді қолдану

Өзектілігі қазіргі қоғамда осы дағдыларды дамытуға деген жоғары сұраныспен ерекшеленеді. Көптеген адамдар қарым-қатынас дағдылары тез өзгеретін жағдайларға сәтті бейімделудің және жеке және кәсіби мақсаттарға жетудің кілті екенін түсінеді. Технологиялық өзгерістер, жаһандану және көптілді өзара әрекеттесу қарым-қатынасты қазіргі әлемде маңызды құзыретке айналдырады. Бұл мақала әдістердің білім үшін пайдалы жағын талдап, ұсынады.

Ағылшын тілін дамыту үшін қандай әдістерді қолданған жөн?

Өзімнің сабақтарымда қолданатын тағы бір бірнеше әдістер жайлы айта кетсем.

Mind Map (немесе "ақыл картасы") - бұл ақпаратты визуализациялауға және құрылымдауға, сондай-ақ оқу процесін жақсартуға көмектесетін ағаш құрылымын қолдана отырып, ақпарат пен идеяларды ұйымдастырудың графикалық әдісі., жоспарлау, және мәселелерді шешу. Mind Map әдісін 1970 жылдары Тони Бусан жасаған және содан бері ақпаратты тиімді оқыту мен басқарудың кең таралған құралы болды.

Mind Map құру процесі келесі қадамдарды қамтиды:

Орталық идеяның анықтамасы: зерттегіңіз немесе ұйымдастырғыңыз келетін орталық идеядан бастаңыз. Бұл идея әдетте қағаз парағының ортасында немесе сандық тақтада жазылады.

Филиалдар құру: орталық идеядан сызықтар салыңыз-осы идеяға қатысты негізгі категорияларды, ұғымдарды немесе тақырыптарды білдіретін тармақтар. Бұл бұтақтар ортасынан ағаш бұтақтары ретінде алшақтайды.

Тармақтарды қосу: әрі қарай, әрбір негізгі тармақтан әрбір негізгі тақырыпқа қатысты мәліметтерді, нақты фактілерді, дәлелдерді немесе идеяларды білдіретін қосымша тармақтар жасаңыз. Қосалқы тармақтардың да өзіндік қосалқы тармақтары болуы мүмкін.

Кілт сөздер мен бейнелерді пайдалану: ұзын сөз тіркестері мен сөйлемдердің орнына ақпаратты барынша азайту және картаны көрнекі ету үшін кілт сөздерді, қысқартуларды немесе шағын кескіндерді пайдаланыңыз.

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Тармақ байланысы: әр түрлі бұтақтар мен тармақтар арасындағы маңызды қатынастарды байланыстыру және бөлектеу үшін көрсеткілерді, сызықтарды және түстерді пайдаланыңыз.

Mind Map әдісінің артықшылықтары:

Түсінуді жақсарту: Mind Map әдісі ақпаратты визуализациялауға көмектеседі, бұл түсіну мен есте сақтауды жақсартады.

Ақпаратты құрылымдау: ақпаратты логикалық және үйлесімді түрде ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Шығармашылықты ынталандыру: ақыл картасын жасау кезінде сіз идеялар мен шабытты еркін жеткізе аласыз.

Тиімді оқыту: сыни тұрғыдан ойлау мен талдауды ынталандыратын белсенді оқыту әдісі ретінде қолданылады.

Жоспарлау және шешім қабылдау: Mind Map жобаларды жоспарлауға, шешім қабылдауға және басымдықтарды анықтауға көмектеседі.

Mind Map әдісі-бұл оқу үшін де, жұмыс үшін де қуатты құрал. Оның көмегімен сіз ақпарат ағындарын оңай басқара аласыз, идеяларды құрылымдай аласыз және ақыл-ойыңыздың әлеуетін аша аласыз.

Easy Quizzy бағдарламасы-бұл интерактивті викториналар, тесттер, сауалнамалар мен оқу квесттерін құруға және өткізуге арналған бағдарламалық жасақтама. Бұл бағдарлама білім беруде, бизнесте және білімді тексеру, оқыту және бағалау маңызды салаларда кеңінен қолданылады.

Easy Quizzy бағдарламасының негізгі сипаттамалары мен мүмкіндіктері:

Әр түрлі тесттер мен викториналарды құру: Easy Quizzy пайдаланушыларға әр түрлі тесттер мен викториналар жасауға мүмкіндік береді, соның ішінде жауап таңдау сұрақтары, ашық сұрақтар, сәйкестіктер және басқа да сұрақтар түрлері.

Интерактивтілік: бағдарлама тартымды тестілеу мен оқыту үшін анимациялар, суреттер және мультимедиялық материалдар сияқты интерактивті элементтерді жасауға мүмкіндік береді.

Реттелетін мазмұн: тесттер мен викториналарға біріктіру үшін реттелетін суреттерді, дыбыстарды және бейнелерді

жүктеуге болады.

Бағалау және талдау: Easy Quizzy қатысушылардың нәтижелерін бағалауға және жауап статистикасын талдауға мүмкіндік береді. Сіз қандай сұрақтардың дұрыс немесе бұрыс жауап бергенін көре аласыз және оқушылардың үлгерімін талдай аласыз.

Жариялау және тарату: дайын тесттер мен викториналарды желіде оңай жариялауға, оларды басқа пайдаланушылармен бөлісуге немесе оқу немесе кәсіби контексттерде пайдалануға болады.

Көптеген платформаларды қолдау: Easy Quizzy әртүрлі құрылғылар мен операциялық жүйелерде жұмыс істей алады, бұл оны оқу мен тестілеудің ыңғайлы құралына айналдырады.

Көп ойыншы режимі: бағдарлама көптеген пайдаланушыларды қолдай алады, бұл оқу іс-шаралары мен ынтымақтастық үшін пайдалы.

Easy Quizzy мұғалімдерге, жаттықтырушыларға интерактивті және тиімді оқу құралдарын құруға, білімді тексеруге және білім беру процесін жақсартуға мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Қарым-қатынас дағдылары жеке өмірге де, кәсіби қызметке де әсер етеді және үйлесімді қарым-қатынасқа, жанжалдарды шешуге және мақсаттарға жетуге ықпал етеді. Мен коммуникативті дағдыларды қалыптастырудың әртүрлі әдістерін қарастырдым, соның ішінде белсенді тыңдау, вербалды емес қарым-қатынас дағдылары, эмпатия, қақтығыстарды басқару және т.б. бұл әдістер тиімді қарым-қатынас жасау қабілетін жақсартудың құнды құралдарын ұсынады. Ағылшын тілі сабақтарында сөйлеу жаттығулары, рөлдік ойындар және мәтінді талдау сияқты әдістерді қолдану студенттерге ағылшын тілінде сөйлеу дағдыларын дамытуға және тілдік құзыреттіліктерін арттыруға мүмкіндік береді. Қарым-қатынас дағдыларын өмір бойы үнемі жетілдіруге және дамытуға болатындығын есте ұстаған жөн. Осы әдістер мен стратегияларды қолдану біздің өзара әрекеттесуіміздің сапа-

сын жақсартуға, оқытудың тиімділігін байытуға көмектеседі.
арттыруға және жеке және кәсіби дамуды

References:

"Communicative Language Teaching Today" by Jack C. Richards: This book is an overview of modern teaching methods focused on communication skills.

- "Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy" by H. Douglas Brown: A book describing the basic principles of teaching and methods that contribute to the development of communication skills.
- "Language Learning with Technology: Ideas for Integrating Technology in the Classroom" by Graham Stanley and Kyle Mawer: This book provides information on how to use modern technologies for learning and developing communication skills.
- "Teaching Speaking: A Holistic Approach" by Alice Savage and Sheryl Craig: A book focusing on the development of oral speech skills and learning to communicate.
- "Interaction Online: Creative Activities for Blended Learning" by Lindsay Clandfield and Jill Hadfield: This book offers ideas and practical tasks for teaching communication skills using online resources.
- "The Practice of English Language Teaching" by Jeremy Harmer: A classic guide to teaching English, covering methods of forming communication skills.
- "Cooperative Learning in the Classroom: Putting it into Practice" by Wendy Jolliffe: This book describes a collaborative learning methodology that promotes the development of communication skills.

Мусабалина Гулнар Кабдығалимовна

Алматы қаласы,

«Алматы мемлекеттік энергетика және электронды технологиялар колледжі»,
ағылшын тілі пәнінің оқытушысы

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Кубашева Маіра Мажитовна

Атырау облысы, Құрманғазы ауданы,
Нұржау жалпы орта мектебі,
педагог-зерттеуші, информатика пәнінің мұғалімі

СЫНИ ТҮРҒЫДАН ҮЙРЕТУДІҢ БІР ЖОЛЫ - БЛУМ ТАКСОНОМИЯСЫ

XXI ғасыр - білекке емес - білімге, күшке емес - епке тоқтаған заман.

Ал бүгінгі қоғамның басты мәселелерінің бірі - білім беруді түбегейлі өзгерту.

Қазіргі таңда еліміздің білім беру жүйесіндегі реформалар мен сындарлы саясаттар, өзгерістер мен жаңалықтар әрбір педагог қауымның ойлауына, өткені мен бүгінгі, келешегі мен болашағы жайлы толғануына, жаңа идеялармен, жаңа жүйелермен жұмыс жасауына негіз болары анық. Олай болса, білімнің сапалы да саналы түрде берілуі білім беру жүйесіндегі педагогтердің деңгейіне байланысты. Қазіргі заман талабына сай білім беру жүйесінің тиімділігінің басты мақсаты білім сапасын арттыру.

Бүгінгі таңдағы оқыту үрдісі жаңа әдіс-тәсілдерді, жаңаша идеяларды қолдануды талап етеді. Әр мұғалім өз іс- тәжірибесінде көптеген қиындықтармен, кедергілермен кездеседі. Ол заман көшіне ілесу үшін өз білімін жетілдіріп отыруы қажет. Білім берудегі Кембридждік әдістің теориялық негізін оқып, таныса отырып, оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдері — 7 модульді практикалық түрде қолдану арқылы оның артықшылықтарына көз жеткіздім.

Заман талабына сай оқыту үшін сабақта жаңа әдістерді қолданып, алған білімдерін өмірде өздерінің қажеттілігіне пайдалануға тәрбиелеу. Осыны іске асырудың жолы жас ұрпаққа сындарлы тұрғыдан оқытып, нәтижесінде ойын еркін жеткізетін, ынталы, сыни пікір-көзқарастары жүйелі дамыған, сандық технологияларда құзырлылық

танытатын оқушы қалыптастыру.

Жалпы құзыреттілік дегеніміз — алынған білімдер мен біліктерді іс-жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Яғни оқушылар ұстаздар қауымынан тек білімге ғана емес, өмірге де үйрететін қабілеттілікті қажет етіп отыр. Сондықтан болашақ ұрпақты бәсекеге қабілетті етіп тәрбиелейтін ұстаз жауапкершілігі мол. Қазіргі уақытта мектеп мұғалімінің алдында тұрған жауапты міндет — оқушыға тиянақты білім беру.

Оқыту үрдісінде оқушылардың әрқайсысына жеке тұлға ретінде қарап, өздеріне деген сенімін туғыза білу, оқушының білімге ынтасын көтере білудің маңызы ерекше. Осы бағытта Блум таксономиясы — жеке тұлға шығармашылығын дамытушы құрылым.

Алдыма қойған мақсатым: Оқыту үрдісінде және бағалауда Блум таксономиясын қолдану арқылы білім беріп қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, оны өз бетінше меңгеруіне, теориялық білімін іс жүзінде пайдалануға, өз бетінше ізденуге, сыни тұрғыдан ойлай білуге, өз білімін бағалай білуге үйрету.

Бұл мақсаттарды жүзеге асыруда мынадай **міндеттерді** алға қойдым:

- Жаңа технологияның әдіс-тәсілдерін меңгерте отырып, өз бетімен ақпараттар іздеуге дағдыландыру;
- Жеке тұлғаны және оның шығармашылық қасиеттерін, ойлау қабілетін дамыту;

- Оқушыларды қазіргі заманғы жаңа техникаларды меңгере білуге дағдыландыру, оны оқу үрдісінде кеңінен қолдану;
- Мұғалімдер оқушыларға рефлексияны ынталандыру және өз идеяларын ойластыру арқылы алған білімдерін қорытындылап, талдауға көмектесуге тиіс.
- Қолайлы оқу үшін адамдарға кері байланыс пен мадақтау қажет, сондықтан бағалау ізгі болуы керек.

Блум таксономиясына негізделіп құрылған сабақтарымда жеті модуль идеясын, сонымен қатар «Ой толғау», «Ой шақыру», «Мағынаны ашу», «5 жолды өлең», «Автор орындығы», «Рафт», «Миға шабуыл», «Топтастыру», «Кубизм», «Суреттер сөйлейді», «Дейін-кейін», «Болжау» стратегияларын, «Джиксо» әдісі бойынша тақырыпты бөлімге бөліп оқыту, «Бағдаршам» тәсілі, «Мен саған, сен маған» әдісі, «Конверт-сұрақ» әдісі, «Ойлан, жұптас, бөліс», «Сізден сұрақ, бізден – жауап», «ИНСЕРТ» әдісі, «Венн» диаграммасы, «Ақылдың алты қалпағы», «Блум түймедағы сұрақтары» сияқты әдіс-тәсілдерді үнемі қолданамын. Сонымен қатар оқушылар сабақта өз деңгейін анықтап, рефлексия жасап, оқыту үшін бағалауды еркін қолданады.

Блум таксономиясы негізіндегі жүйе оқушылардың өз беттерімен зерттеу, іздену қорытынды жасау іс-әрекеттеріне түрткі жасай отырып, олардың дарын, қабілеттерінің жетілуіне ықпал етеді, таным белсенділіктерін арттырады.

- оқушылардың көркем тілдері дамиды.
- білімді оқушылар өз іс-әрекеттерімен алу жүзеге асады. Білім деңгейлері талдау, жинақтауға дейін көтеріледі, өнімді білім беруі үрдісі жүреді.
- жұмысты оқушылардың таңдап алуына ерік береді.
- жеке тұлғалық қасиеттерін дамытады.
- берілетін білімін ең негізгі түйінді дәмін таңдап ала білуге жаттығады.
- алдында тұрған қиындықты жеңуге үйренеді.
- оқушылардың дүниетанымын кеңейтіп,

білімдерін жан-жақты толықтыруға түрткі болады. Блум жүйесінің 6 деңгейі негізінде оқушыға сапалы білім мен шығармашылығын дамыту маңызды деп санаймын.

Информатика сабағында оқушының сыни ойлау, өз ойын жаттанды емес, өз сөзімен еркін жеткізе алу, өз жауабына сенімді болу қабілеттерін ашуы қажет. Кембридж тәсілімен оқыту Блум таксономиясына негізделіп жоспарланады. Таксономия құрылымның (сабақ жоспарының) жүйелілігін білдіреді.

Ол сабақ құрылымын алты деңгейге бөліп қарастырады. Олар: білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау. Сабақтың жалпы мақсатынан басқа әр деңгейге мақсат пен күтілетін нәтиже, сондай-ақ, әр деңгейдің тапсырмасына критерилер мен дескрипторлар қойылады. Бұл оқушының әр деңгейде белгілі бір нәтижеге қол жеткізіп, білім деңгейін бақылап отыру үшін қажет. Мысалы, информатика сабағын жоспарлағанда **білу** деңгейінде тақырыпты оқушылардың өзі анықтау мақсатында түрткі болатындай тапсырмалар, сұрақтар немесе 5 минуттық бейнероликтер көрсетуге болады. Білу деңгейінде көбінесе формативті бағалауды қолданған жөн. Себебі, формативті бағалау оқушыны білім алуға, өз бетінше жұмыстануға ынталандырады. Мысалы. «Екі жұлдыз, бір тілек», «Бағдаршам», «Қолмен белгі» т.б әдістер мен «бәрекелді, өте жақсы, жарайсың» деген сөздермен бағалауға болады.

Одан әрі оқушы танып, білгенін, тақырыптың мазмұнын түсіну мақсатында Блум таксономиясының **түсіну** деңгейіндегі тапсырмаларды орындайды. Түсіну деңгейінде оқушы тақырып бойынша өзбетінше немесе топтасып бір тұжырымға келеді. Яғни, тақырыптың не туралы екендігін түсінеді. Оқушылардың түсіну деңгейін анықтау үшін критерилер мен дескрипторлар қоямыз. Тапсырмаға қойылатын критерии мен дескрипторларды құрастыруды бірінші оқушылардың өзіне де ұсынуға болады. Критерии мен дескрипторларды мұғалім өзі құрған жағдайдың өзінде де, оны оқушыларға таныстырып, оқушылардың да көзқарасын

білуі керек. Блум таксономиясының үшінші деңгейі **қолдану**. Ендігі кезекте, түсінген білімін күнделікті өмірмен ұштастырып, дәлелді мысалдар келтіріп, қолдану аясы туралы жазып не айтып беруі керек.

Осы алғашқы білу, түсіну, қолдану деңгейлері пәндік деңгей болып саналады. Одан әрі талдау, жинақтау, бағалау деңгейлерінің тапсырмалары дарынды оқушыға негізделеді. Сабақтың талдау деңгейінде бүгінгі алған білімдерінің тиімді, тиімсіз жақтары туралы сараптайды, ойларын дәлелдейді.

Оқушы **жинақтау** деңгейінде алған білімін эссе жазу, ассоциация, Венн диаграммасы т.б әдіс-тәсілдер арқылы жинақтап, өз көзқарасын, өз тұжырымын жасайды.

Блум таксономиясының соңғы деңгейі **бағалау**. Бұл деңгейде әдеттегісінше, оқушыны мұғалім бағаламайды, керісінше, оқушы өз жұмысының нәтижесі туралы рефлексия жасайды. Ал сабақтың нәтижесін мұғалім бағалау парағына қойылған ұпай санына байланысты анықтай алады. Сабақ соңында рефлексия жасау арқылы оқушы өз білім деңгейін анықтаса, мұғалім келесі сабағын қалай жоспарлау керектігін біле алады. Осы мақсаттарға жету үшін, алдымен сыныпта ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру қажет. Ол үшін түрлі сергіту сәттерін, тренингтер өткізуге, жаймен сазды әуен қосып қоюға болады.[4]

Алайда, сабағымның оқушыларға ұнағаны, жаңа әдіс-тәсілдердің өз нәтижесі боларын білдірді. Олар алдағы сабақтарда барлығының жақсы болатындығына сенімдері мол екенін байқатқан, яғни үйренуге құлшыныс ояңған. Бұған топтық жұмыс әсер еткені белгілі, өздеріне жауапкершілік артылғанын сезініп, өз - өздерін реттей бастағаны деп түсіндім.

Мұғалім оқушылардың оқуына мүмкіндік тудырып, оқу материалы және өзге де қажетті құралдармен қамтамасыз етеді, ал оқушылар өз кезегінде пән бойынша өз түсініктерін арттыру іс - әрекеттеріне ынталы болғаны абзал».

Топтық жұмыс арқылы оқушыларымның бойында сыныпта сөйлесу, сөйлеу дағдысы қалыптасты. Ұйымшылдыққа тәрбиеленді.

Бағдарламаның барлық модульдері де топтық жұмыс төңірегінде ықпалдасатыны осыдан көрінді. Сабақта ынтымақтастық ахуалын туғызу үшін балалардың жас ерекшеліктерін ескеру, тапсырманы соған сәйкес дайындау, ақпараттық коммуникациялық технологияны да сыныптың жаңа технологияны меңгеру дәрежесіне орай қолдану дұрыс ұйымдастырылса, сабақ өз мақсатына жетеді деп ойлаймын.

Қорытынды:

Сабақта берілген тақырыпты алдымен жеке, содан кейін жұпта, ұжымда талқылатып жұмыс жасайды. Бұл жағдайда әрбір оқушы бір сәт өзін мұғалім ретінде сезініп, оқуға деген жауапкершілігі артады. Әр топқа берілген тақырыпты жеке оқып, содан кейін өзге топқа реттік нөмірлер бойынша топталып, өз тақырыптарын түсіндіреді. Бұл есте сақтау, негізге алу, түсіндіруді арттырады, яғни жаңа ақпараттарымен бөліседі. Тақырыпты қаншалықты түсінгендерін флипчартқа түсіру арқылы жеткізеді.

Рефлексия кезеңінде оқушылар алған жаңа ақпараттарды, жаңа білімді реттейді, өз пікірлерін дәлелдеп айтады.

Мектептің білім деңгейін көтеру және онда ақпараттық технологияларын пайдалану арқылы оқу үрдісін тиісті деңгейінде көтеру пән мұғалімдерінің жүйелі басшылыққа алатын бағыты деп есептеймін. Сабақтарымда сындарлы оқыту арқылы оқушыларды шығармашылыққа баули отырып жеткен жетістігім. Бұрын сапа көрсеткішім 62% болса, қазіргі сапа көрсеткішім 68% ға артты.

Сындарлы оқытуда оқушыларым: жеке, топпен, жұптық жұмыс жасай алады, үнемі өз-өзін реттеп отырып ізденеді, өзін бағалай біледі, белсенді, өз ойын ашық айтады. бірлесіп жұмыс жасауға, шешім қабылдауға, өз білмегенін үйренуге, білгенін ортаға салуға, ерекшелігіне қарай қабілетін ұштай отырып өзіндік "мені" қалыптасады.

Қазіргі қоғам талабына сай әлеуметтік бейімділігі жоғары, мәдениетті, ұлттық тәлім — тәрбие алған, білімі мен біліктерін өмірде пайдалана алатын, жан — жақты дамыған

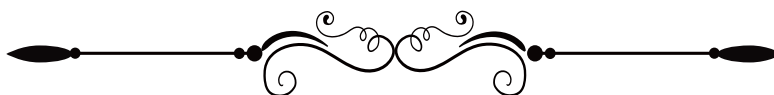

жеке тұлға туғызу.
Блум таксономиясы қолдану арқылы оқытуда жеке тұлға әр сапада көрініп, өзіне ғана тән жеке тұлға қажеттері қалыптасатыны анықталып тұр, белгілері мынадай:
- тәрбиеге ұмтылушылық — жаңа проблемаларға икемді мәселені шешуге

бейімділік;
- талқылауға икемділік — тапсырманың шегіне шыға алу;
- ой ұшқырлығы — тез арада кенеттен шешім шығару тәсілдерін алу қабілеттілігі;
- ойлау ерекшелігінің болуы - өзбеттілік, даралық ерекшелік, ерекше шешім шығару.

Кубашева Маіра Мажитовна

Атырау облысы, Құрманғазы ауданы,
Нұржау жалпы орта мектебі,
педагог-зерттеуші, информатика пәнінің мұғалімі

Туганбаев Аідар Садыкович

Алматы облысы, Іле ауданы,
Өтеген батыр кенті, № 7 орта мектебі
Дене шынықтыру пәні мұғалімі

ТӨМЕНГІ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ДЕНЕ - ШЫНЫҚТЫРУ ПӘНІНЕН ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ОЙНАТУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҒЫ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.

Дене шынықтыру сабақтарында Қазақ ұлттық ойындарын қолданудың маңызы зор. Ойындар кез-келген халықтың балалық шақтың ұлттық мәдениетінің бөлігі болып табылады. Қазақтың ұлттық ойындары-баланың тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Ол баланың ойлауын, түйсігі мен эмоциясын, есте сақтау қабілетін арттырып, сөйлеу дағдысын қалыптастырады. Қазақ халқының ұлттық ойындары — баланың жеке басының барлық жақтарын, эстетикалық тәрбиесін, адамгершілік сезімдерін дамытудың негізі. Қазақтың ұлттық ойындарын тәжірибеде қолдану рухани байытуға, тұрақты, мүдделі және сыйластықты қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Ұлттық ойындар-бұл халықтың рухани

тәжірибесін сақтайтын, өткен мен бүгінін байланыстыратын педагогикалық көзқарастарды сақтайтын халықтың жады. Олар адам ойындарының көмегімен қол жетімді және мәнерлі ойлана бастайды, көкжиегі кеңейеді, балалық шақтан үлкенге көшуді ынталандырады.

Өзімнің сабақтарымда ұлттық спорт түрлері мен халықтық ойындарды ұлттық мәдениеттің өзіндік элементтері есебінде ғана пайдаланып қоймай, дене тәрбиесінің қазіргі міндеттерін шешудің тәсілі ретінде де қолданамын.

Халық педагогикасының бір саласы - ұлт ойындары. Қазақтың ұлттық қозғалыс ойындарын спорттық ойындардан ажыратып, алғаш рет бөліп қараған ғалым М.Гуннер қазақ ойындарына топтамалық

жіктеу жасай отырып, ұлттық ойындарды оқу үрдісінде пайдалануға ұсыныс жасаған.

Әр халықтың өз ұрпағын өмірге әзірлеуде, баулып тәрбиелеуде өзіне ғана тән ерекшеліктері болады. Ол ерекшеліктері ең алдымен сол халықтың әдет - ғұрпын, салт - санасы тұрмысы мен дәстүрлеріне байланысты қалыптасады. Қазақ халқының ұлт ойындарының өзіне тән бір ерекшелігі сол ол тек көңіл аулап, қызық қуып, уақыт өткізу үшін емес, белгілі бір білімділік тәрбиелік мақсат көздейтінінде.

Қазақ халқының ұлт ойындары негізінен үш саладан тұратыны белгілі:

- 1) Ойын - сауық ойындары.
- 2) Оймен келетін ойындар.
- 3) Дене шынықтыру спорт ойындары.

Білім алушылардың оқу-тәрбие үдерісіндегі негізгі бағыттарының бірі сабақтан тыс уақыттарда ұлттық спорт түрлерімен шұғылдану.

Дене тәрбиесі мен спорт саласындағы атқарылып жатқан қызмет жеке тұлғаның психикалық сапаларына тура және жанама түрде нақты, бірақ тұрақсыз жағдайларда әсер етеді. Ұлттық спорт түрлерімен шұғылдану оқушылардың салауатты өмір салтын қалыптастыруға және әр адам мен қоғам үшін тұтастай алғанда ұлы құндылық болып табылатын денсаулықты нығайтуға ықпал етеді.

Мысалы, күрес түрлерімен айналысу адам ағзасы мен ішкі ағзаларының дамуына, жыныс бездері мен дене күшінің дамуына және денсаулығының мықты болуына әсер етеді, жастардың адамгершілік пен жігерлік және басқа да психологиялық сапаларын қалыптастыруға тәрбиелеуде, дене қабілеттерін (күш, жылдамдық, ептілік, төзімділік және т.б.) дамытуда тиімді әдіс болып табылады.

Дене шынықтырудың білім алушының тәрбиесінде атқаратын рөлі ерекше. Ол оқушының физикалық дамуына, жеке тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына, әлеуметтік және рухани дамуына ықпал етеді.

Қазақтың ұлттық ойындарын дене тәрбиесі сабағында жоспарға енгізу арқылы өткізу жас буынды тәрбиелеуде теңдесі жоқ

әдіс десек болады. Әр сабақ сайын ұлттық ойынның үш-төрт түрін алып, солардың ойнау тәсілін үйретіп отырса, жетілдіре, қайталау арқылы пысықтап отырса, әрбір бала жадында сақтайды да, оны ойнай біледі.

Қазіргі жаңа технология заманында оқушыларды қызықтырып, асық, бес тас ойнаңдар деп айту өте қиын іс екені анық. Сондықтан білім берудің жаңа технологиясын пайдаланып, дене тәрбиесі пәнін жаңа технологиялық әдіспен оқушылардың жас ерекшеліктеріне, денсаулықтарына байланысты, ұлттық ойындарды, спорттық ойын түрлерін, сабақтың мазмұнына қарай іріктеп алып, пайдалануға болады. Әрбір баланың санасына ойынды сіңістіріп енгізу үшін біз қызықты да дұрыс әдістерді қолдануымыз керек. Сонымен қазақтың ұлттық ойындары - баланың зерек те ақылды, шымыр да ширақ боп өсуінің басты құралы.

Төменгі сынып мектеп оқушыларының психологиялық ерекшелігін ескере отырып, қимыл — қозғалыс ойындар ойнағанда кім жақсы, кім шапшаң, кім дұрыс ойнайтынын көрсетіп, баланың ынтасын арттыру керек.

Әр жас бала кезінде өз психикалық ерекшелігіне сай білім мен іскерліктерді мол меңгеруі қажет. Осыған байланысты қимыл — қозғалысты, дағдыларды игеру қолдау тапқырлығы күшейе түседі.

Төменгі сынып оқушыларының дене тәрбие сабағында қимыл — қозғалыс дағдыларының дұрыс қалыптасуы және солардың аталуын білу, болашақта орта және жоғары мектепте, спортта, одан әрі қарай дамуының ірге тасы болып қалады.

Төменгі сыныптарда дене тәрбиесі сабағының мазмұны негізінен қозғалмалы ойындардан тұрады. Қозғалмалы ойындарды өткізу күрделі педагогикалық процесс екенін ескере отырып, олардың өту барысын мынадай үш кезеңге бөлуге болады:

- 1) ойынды өткізер алдындағы даярлық жұмысы,
- 2) ойынның басталуы мен ойналу барысы,
- 3) ойынның аяқталуы.

1.Ойынды өткізер алдындағы даярлық жұмысы.

Қандай да болмасын дене тәрбиесі сабағын өткізу үшін сабақтың мақсатына қарай оның жоспары жасалып, ойындар іріктеліп алынады. Бұл іріктеліп алынған ойындардың қайсысы болмасын балаларды сабаққа ынталандыру қажеттігін ұмытпаған жөн.

2.Ойынның басталуы мен ойналу барысы.

Ойынды қалай өткізу жолын таңдайды. Ойынды бастау алдында уақытты көп кетірмес үшін оның ойналу тәртібін яғни ережесін ауызша баяндаудан гөрі балаларды дереу ойынды бастар қалыпқа тұрғызып, өзі көрсетіп, ойнатқаны тиімді. Сонда ол балаларға ұғынықты болып, ойнаған кезде ойын ережесі бұзылмайды. Жалпы, ойынның ойналу барысы оқшылардың дайындығына, ынта-жігеріне байланысты.

3.Ойынның аяқталуы. Ойын сабақтың негізгі бөлімінен кейін өткені оқушылардың шаршау-шаршамауына байланысты қайталанады. Сабақта бірнеше ойын ойналатын болғандықтан, бір ойынды ең көп дегенде 2-3 рет қайталаған жөн. Әр ойын ойналып, оның қорытындысы шығарылып болғаннан кейін ғана келесі ойынды ойнау басталады.

Мысал ретінде «Бір орында тұрып екі аяқпен ұзындыққа секіру» дейтін тақырыпты 4-сыныпқа қалай өткізу қажеттігін қарастырайық. Ол үшін сабақ жоспарын жасағанда ең әуелі жалпы дамыту жаттығуларын іріктеп, жүйелеп алып, сабақтың мақсатына қарай міндетті түрде дайындық жаттығулары орындалады.

Сабақтың мақсаты бір орында тұрып екі аяқпен ұзындыққа секіру болғандықтан, 10-12м жерге дейін бір орында тұрып бір аяқпен секіру, екі оқушы екі жағынан ұстап тұрған

жіптің үстінен секіру т.б. даярлық жаттығулары өткізілген соң, тікелей сабақтың мақсатын орындау жұмыстары басталады.

Дене тәрбиесі сабағында кеңінен қолданылатын ұлттық ойындарға тоқталып өтер болсақ:

1. Ұлттық ойын «Бәйге»
Ойын шарты: Әр топтың алдына 3-4 м қашықтықта межелер белгіленді. Екі топтың балалары (арақашықтығы 2м) сап түзеп тұрады. Бұл ойында жұптасып жарысады. Әр топқа бір ат, бір қамшы байланады. Белгі бойынша әр топтан бір баладан атқа қонады да жарысады. Балалар аттың шабысына салып шабуы тиіс.

2. Ұлттық ойын «Арқан тартыс»
Ойын шарты: Бұл екі топқа бөлінген балалармен ойналатын ойынның бір түрі. Арқанның екі жағынан екі топқа бөлінген балалар тартысады. Қай топ өз жағына алып, келсе сол топ жеңіске жетеді.

Ұлттық ойындар тек ойын-сауық қана емес ол спорт, ол өмір сүру үшін маңызы бар үлкен тәрбие жолы, сонымен қоса ұлттық ойындар ерлікті, ептілікті, тапқырлықты, табандылықты тағы басқа мінез ерекшеліктерін қалыптастырады. Дене тәрбиесі сабағында ұлттық ойын- бала денесін шынықтырады, рухани жағынан өсіреді, ой-өрісін кеңейтеді.

Әдебиеттер

1. Алдабергенов А. Қозғалмалы ойындар. "Бастауыш мектеп", 1993, №11.

2. Бержанов К., Мусин С. Педагогика тарихы. Алматы. "Мектеп", 1972.

3.. Бүркітбаев Ә. Спорттың ұлттық түрлері мен оның тәрбиелік мәні. Алматы, 1985.

Туғанбаев Аудар Садыкович

Алматы облысы, Іле ауданы,
Өтеген батыр кенті, № 7 орта мектебі
Дене шынықтыру пәні мұғалімі

№24(11)23

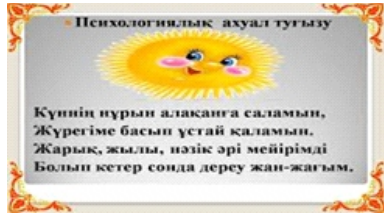

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Боранбаева Алтынгул Амангалиевна

Ақтөбе қаласы,
«СМАРТБІЛІМ» жалпы орта білім беретін мектеп-гимназия,
бастауыш сынып мұғалімі

Математика пәнінен 1-сыныпқа арналған сабақ жоспары

Бөлім:	Өзім туралы. Менің мектебім			
Сынып: 1 «К»	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:		
Сабақтың тақырыбы	Ауыр, жеңіл. Килограмм.			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	1.1.3.2. Өлшем бірліктерін: масса (кг) қолданып, шамаларды өлшеу; 1.1.3.3. Салмағы масса (кг) салыстыру және шамалар мәндерімен қосу мен азайту амалдарын орындау.			
Сабақтың мақсаты	• Массаларды салыстырады, заттардың суретін массаларының өсу ретіне қарай геометриялық фигуралардың көмегімен салады • Қосу мен азайтудың мәнін есептейді			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі \ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурс
Сабақтың басы 5 минут	Сабаққа дайындық жасау. Психологиялық тренинг	Оқушылар сабаққа зейінін салады	Керемет!	ұйымдастыру
Алдыңғы білім 5 минут	Өлшем бірліктерінің арасындағы байланысты қайталау $1 \text{ дм} = 10 \text{ см}$ $10 \text{ см} = 1 \text{ дм}$ $1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$ Бұл тапсырманы орындау барысында оқушылар заттарды өлшеу дұрыс санды теңсіздік түрінде жазылуы үшін қандай белгі қоюға болатынын анықтай $5 \text{ см} < 5 \text{ дм}$ $3 \text{ дм} > 2 \text{ дм}$	Өткен тақырып бойынша білімдерін еске түсіреді	Қ.Б	Оқулық 62 – 63 бет

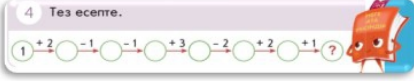

Сабақтың басы 10 минут Ой қозғау Оқушыларға бірдей екі қорапты көрсету, оларды көтеріп, салмағын салыстыруды ұсыну. Олардың біреуінде зат бар, ал екіншісі бос. Оқушылар олардың салмағы бірдей емес екенін айтады. Олар заттарды ауыр, жеңіл ұғымын пайдалана отырып, салыстырады. Заттардың салмағын өлшеу үшін қандай шама туралы айтылмақшы? —Бүгін біз массаны қалай өлшейтінін білеміз. 1-слайд Не ауыр? Не жеңіл? (Мысалы. Үлкен қарбыз — кішкентай қауын, үлкен қарбыз — кішкентай алма сияқты суреттер жұбын көрсету, т.б.) ❖ Массаның өлшем бірлігі — килограммен танысаңыз ❖ Тапсырма. Не ауыр? Не жеңіл? • Әлия мен Сырым алма жинады. • Балалардың қайсысы көп, қайсысы аз жинады? Балалардың қайсысының себеті үлкен? Егер алмалар бірдей қораптардың ішінде болса, онда кімнің көп алма жинағанын анықтай аламыз ба? Заттардың массасын қалай өлшейтінін түсіндіре аласыз ба? Килограмм (кг) — массаның өлшем бірлігі. Массаны таразының көмегімен өлшейді	• Сұрақтарға жауап береді Қораптардың салмағын салыстырады, ой қорытады Заттардың көлеміне байланысты салмағының да өзгеретінін біледі Сурет бойынша сұрақтарға жауап береді Дескриптор • Алманы көп жинаған және аз жинаған баланы анықтайды. • Таразылардың түрімен танысады. Сұрақтарға жауап береді: Заттардың массасын таразымен өлшейді Масса өлшемі бірлігі-килограммен танысады Таразылардың түрімен танысады.	Белсенділік танытқан оқушыларды «Мадақтау сөз» әдісі арқылы бағалау: Жарайсың! Жақсы! Талпын! Белсенділік танытқан оқушыларды «Мадақтау сөз» әдісі арқылы бағалау: Жарайсың! Жақсы! Талпын !	Оқулық 64-бет оқулық, 64 - бет

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

	Таразылардың түрлері: безбен, табақшалы және электронды. Сен мұндай құралдарды қайдан көрдің? Қазіргі кезде электронды таразыларды пайдаланады. Есінде сақта! Масса — бұл шама Килограмм (кг) — массаның өлшем бірлігі	Таразылардың түрімен танысады.		
Сабақтың ортасы 10 минут	1 тапсырма «Ой қозғау» әдісі Массаларды салыстыру 2-тапсырма «Есепте» әдісі Заттардың суретін массаларының өсу ретіне қарай геометриялық фигуралардың көмегімен сал	Салыстырады 3 кг < 5 кг 10 кг > 7 кг 10 кг = 10 кг 10 кг > 8 кг 7 кг > 5 кг Дескриптор: Массаларды салыстырады Дескриптор: -Заттардың массаларын анықтайды -Өсу ретімен орналастырады Фигуралардың көмегімен салады	Белсенділік танытқан оқушыларды «Мадақтау сөз» әдісі Жарайсың! Жақсы! Талпын!	Математика оқулығы 65 –бет Оқулық 65 -бет дәптер
Сабақтың Соңы Бекіту 3 минут	«Тез есепте» әдісі Дескриптор: Тапсырманы орындайды	Тапсырманы орындайды	Қ.Б. Жарайсың!	Оқулық 65 бет
Рефлексия 2 минут	Кері байланыс: «Алма-гүл»	«Алма-гүл» әдісі: Алма- жақсы Гүл- сұрағым бар	Қ.Б. Жарайсың!	«Не білдім»

Боранбаева Алтынгүл Амангалиевна

Ақтөбе қаласы,

«СМАРТБИЛІМ» жалпы орта білім беретін мектеп-гимназия,
бастауыш сынып мұғалімі

Нуралина Сандугаш Жумабековна

Город Алматы,
КГУ «Школа-лицей №28 им. М. Маметовой»,
Учитель биологии

«РОЛЬ КЛАССНОГО РУКОВОДИТЕЛЯ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО САМООПРЕДЕЛЕНИЯ СТАРШЕКЛАССНИКОВ»

Выбор будущей профессии — сложный и ответственный шаг в жизни каждого человека. От продуманного выбора профессии зависит будущая судьба, своё место в жизни. Как правило, молодые люди не знают своей индивидуальности, особенностей своей психики, нервной системы, своих темперамента и волевой сферы. Работа классного руководителя способствует более гибкому подходу в получении учащимися знаний и умений, их профессиональному самоопределению. К сожалению, профессиональное самоопределение молодёжи часто происходит стихийно. И ответственность за эту стихийность несёт в том числе и школа.

В КГУ «Школа-лицей №28 им. М. Маметовой» города Алматы профориентационная работа ведётся систематически и стоит на особом контроле. Могу подтвердить это как классный руководитель 10 «В» класса. Классный руководитель, задумавшийся над этим вопросом, прежде всего должен определить, что мы понимаем под профессиональной ориентацией. Профессиональная ориентация — это система мероприятий, направленных на оказание помощи школьнику в выборе профессии с учётом его интересов, склонностей, способностей и потребностей государства в профессиях.

Именно классный руководитель больше всех в школе знает о своём воспитаннике. Классный руководитель, сотрудничая с учителями-предметниками, получает информацию об интересе к предмету, знает, кто из ребят любит растения и животных, кто с удовольствием работает на уроках химии, физики, технологии и так далее. Классный

руководитель может судить, как долго сохраняется тот или иной интерес ученика, устойчивый он или поверхностный. Одна из задач классного руководителя — выявлять и поддерживать интерес детей к различным учебным предметам, побуждать к самостоятельной работе по изучению интересующей сферы деятельности, вовлекать их в различные виды внеучебных занятий.

Однако ни для кого не секрет, что часто интересы ученика бывают разноплановыми: он может любить и математику, и историю, охотно заниматься иностранным языком, а также посещать какой-нибудь кружок технического творчества или спортивную секцию и успешно со всем этим справляться. Немало и таких ситуаций, когда интересы и склонности вообще не проявляются. Как быть в такой ситуации? Классный руководитель должен помочь учащимся разобраться в себе, выявить профессиональные предпочтения и определиться с путями получения необходимого образования.

Одним из важных направлений в своей деятельности я считаю профессиональное просвещение. Оно предполагает знакомство учащихся с миром профессий, основными правилами выбора своей профессии («хочу, могу, надо») и с требованиями, которые предъявляет она к человеку. Ведь главная задача профинформации — воспитание любви к любому виду трудовой деятельности, знакомство с потребностями всей страны и конкретных регионов в специалистах на современном этапе и в ближайшей перспективе. А также она должна поднимать престиж востребованных на рынке труда профессий.

Одним из важных направлений в своей деятельности я считаю профессиональное просвещение. Оно предполагает знакомство учащихся с миром профессий, основными правилами выбора своей профессии («хочу, могу, надо») и с требованиями, которые предъявляет она к человеку. Ведь главная задача профинформации — воспитание любви к любому виду трудовой деятельности, знакомство с потребностями всей страны и конкретных регионов в специалистах на современном этапе и в ближайшей перспективе. А также она должна поднимать престиж востребованных на рынке труда профессий.

Самой распространённой формой работы в деятельности классного руководителя является классный час. Но при его проведении следует отказаться от традиционных методов обучения и воспитания, где учитель воздействует на учеников. Нужно чаще обращаться к интерактивным методам, основанных на диалоговой форме общения учителя с учениками и учащихся между собой. Формы проведения классного часа могут быть самыми различными. Их выбор зависит от уровня развития коллектива, особенностей класса, возрастных отличий детей.

В старших классах, безусловно, важны классные часы, на которых проводятся различные диагностики. Профессиональная диагностика — один из главных элементов профориентации. С помощью анкетирования изучаются интересы учеников, их намерения, увлечения в свободное время. Эта информация может определить устойчивость профессиональных интересов школьника.

Одна из главных форм работы — беседа. Беседа позволяет проигрывать в воображении разные варианты построения жизни ребёнка и выходить на достаточно высокий уровень интуиции и прогнозирования. Небольшой перечень бесед, проведённых мной: «Мои жизненные планы», «Профессии наших родных», «На кого пойти учиться», «Профессиональный рост или карьера».

4-октября 2023 года учащиеся нашего класса приняли участие в Международной образовательной ярмарке «International Educational Fair-2023».

Профориентационная деятельность классного руководителя в условиях профильного обучения — это также одно из главных и приоритетных направлений его работы. В ее осуществлении есть несколько этапов:

1. Постановка цели. В профессиональной ориентации цель практически всегда одна - достижение школьником более высокого уровня в профессиональном самоопределении.

2. Изучение учебных интересов школьников. Характеристики видов деятельности, связанных с отдельными школьными предметами.

3. Информирование школьников о типах профессий, объединённых по объекту труда, и о возможностях получения необходимого образования.

4. Изучение профессиональных склонностей учащихся.

5. Информирование учащихся о противопоказаниях к профессиям. Известно, что все профессии делятся на две группы: одни не имеют никаких строгих требований, а для других профессий простых умений не достаточно, потому они предъявляют определённые требования к ряду психических, физических, физиологических особенностей человека.

Государственная политика в сфере образования определяет, что успешное решение задач воспитания возможно только при объединении усилий семьи и других социальных служб. Дети ожидают от родителей глубинного, пристального интереса к их внутреннему миру, учёта их возрастных и индивидуальных особенностей. Но, к сожалению, уровень психолого-педагогических знаний многих родителей не создаёт у их детей ощущения уверенности и надёжности.

Всю работу с родителями и учащимися, помогающую достичь высокой результативности, можно условно разделить на два основных направления:

- воспитательно-образовательная работа;
- профориентационная подготовка.

Взаимодействие классного руководителя, учащихся и их родителей является важным условием профессиональной подготовки учеников.

Жизненный опыт показывает, что в случае правильного выбора молодым человеком профессии в выигрыше остаётся не только общество, получившее активного, целеустремлённого деятеля общественного

производства, но и, самое главное, личность, испытывающая удовлетворение от своего дела и имеющая большие возможности для самореализации. «Истинное сокровище для людей — умение трудиться», — говорил Эзоп. Именно поэтому каждому классному руководителю стоит уделять должное внимание вопросам профориентации, способствовать формированию мотивов, потребностей и интереса к выбору профессии у всех своих учеников.

Нуралина Сандугаш Жумабековна

Город Алматы,
КГУ «Школа-лицей №28 им М. Маметовой»,
Учитель биологии

Хауркелди Ахмарал

Астана «Astana International University»

2-курс магистранты

Ғылыми жетекшісі: Талдыкпаев Ж.С.

БИОЛОГИЯНЫ ОҚИТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫНЫҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

«Технология» ұғымы қазіргі білім беру ғылымындағы ең қолжетімді ұғымдардың бірі болып табылады. «Технология» термині әдістемелер мен жиынтығын қамтиды кез келген кәсіпте немесе дағдыда қолданылатын әдістер [1]. В.М. Монах бұл анықтаманы біршама басқаша түсіндіреді: «Педагогикалық технология — бұл студенттер мен мұғалімдерге қолайлы жағдайларды сөзсіз қамтамасыз ете отырып, оқу-тәрбие процесін жобалауда, ұйымдастыруда және өткізуде әрбір егжей-тегжейлі ойластырылған бірлескен педагогикалық әрекеттің үлгісі» [4].

І.Р. Волков бұл терминді оқытудың жоспарланған нәтижелеріне жету процесінің сипаттамасы деп түсінеді. Ал Б.Т. Лихачев тағы бір түсініктеме береді: «Педагогикалық технология — бұл формалардың, әдістердің, оқыту техникасының, тәрбие құралдарының арнайы жиынтығы мен орналасуын анықтайтын психологиялық - педагогикалық көзқарастардың жиынтығы; бұл технологиялық процесте жүзеге асырылатын педагогикалық процестің құрал-саймандық құралы. Технологиялық процесс — белгілі бір педагогикалық нәтижеге бағытталған технологиялық бірліктердің белгілі бір жүйесі» [2, б. 496].

«Педагогикалық технологияда» Г.К.Селевко үш аспектіні анықтайды: - ғылыми: педагогикалық технологиялар педагогика ғылымының бір бөлігі; оқытудың мақсаттарын, мазмұны мен әдістерін зерттеу және педагогикалық процестерді жобалау; - процедуралық-сипаттаушы: процестің

сипаттамасы (алгоритмі), жиынтық оқытудың жоспарланған нәтижелеріне жетудің мақсаттары, мазмұны, әдістері мен құралдары;

«Педагогикалық технология» үш иерархиялық бағынышты деңгейде қолданылады:

1. Жалпы педагогикалық (жалпы дидактикалық) деңгей: жалпы педагогикалық (жалпы дидактикалық, жалпы білім беру) технология белгілі бір аймақта, оқу орнында, білім берудің белгілі бір кезеңінде біртұтас құрылу процесін сипаттайды. Бұл жерде педагогикалық технология педагогикалық жүйемен синоним болып табылады: ол мақсаттардың, мазмұнның, оқытудың құралдары мен әдістерінің жиынтығын, процестің субъектілері мен объектілерінің әрекеттерінің алгоритмін қамтиды.

2. Жеке әдістемелік (пәндік) деңгей: «белгілі бір пән педагогикалық технология» «жеке әдістеме» мағынасында қолданылады, яғни. бір пән шеңберінде оқыту мен тәрбиелеудің белгілі бір мазмұнын жүзеге асырудың әдістері мен құралдарының жиынтығы (пәндерді оқыту әдістемесі, оқыту әдістері).

3. Жергілікті (модульдік) деңгей: жергілікті технология болып табылады оқу процесінің жеке бөліктерінің технологиясы, нақты дидактикалық және тәрбиелік міндеттерді шешу (белгілі бір іс-әрекет түрлерінің технологиясы, түсініктерді қалыптастыру, жеке тұлғалық қасиеттерді тәрбиелеу, сабақ технологиясы, жаңа білімді меңгеру, материалды қайталау және бақылау технологиясы, өзіндік жұмыс технологиясы т.б.) [3].

Сонымен, авторлардың түсінігінде белгілі ұғымдарды талдау педагогикалық іс-әрекет сол немесе басқа педагогикалық технология шеңберінде жүзеге асырылатын болса, оған сәйкес келуге тиіс келесі сипаттамаларды бөліп көрсетуге көмектеседі:

- оқу процесінің жүйелі идеясы — оның мазмұны, әдістері және құралдар өзара байланысты және өзара тәуелді;
- педагогикалық технологияның құрылымдық элементтері мақсаттар мен оқыту мазмұны, педагогикалық өзара әрекет ету құралдары, оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру, өзара әрекеттесудегі мұғалім мен оқушы; қызмет нәтижесі;
- үдеріс аясында мұғалім мен оқушының өзара әрекетін ұйымдастыру оқыту;
- оқушылардың танымдық іс-әрекет процесін бақылау.

Сонымен бірге педагогикалық технология негізгі әдістемелік принциптерді қанағаттандыруы керек. Оларға мыналар жатады:

- Концептуалдылық. Әрбір педагогикалық технология білім беру мақсатына жетудің философиялық, психологиялық, дидактикалық және әлеуметтік-педагогикалық негіздемесін қамтитын белгілі бір ғылыми тұжырымдамамен қамтамасыз етілуі керек.

Жүйелілік. Педагогикалық технологияда жүйенің барлық белгілері болуы керек: процестің логикасы, оның барлық бөліктерінің өзара байланысы, тұтастығы. Басқару мүмкіндігі, диагностикалық мақсат қою мүмкіндігін ұсынады, жоспарлау, оқу үдерісін жобалау, кезең-кезеңімен диагностикалау, нәтижелерді түзету мақсатында әртүрлі құралдар мен әдістерді қолдану.

Тиімділік. Заманауи педагогикалық технологиялар бәсекелестік жағдайда бар және оқытудың белгілі бір стандартына қол жеткізуге кепілдік беретін нәтиже бойынша тиімді және шығындар бойынша оңтайлы болуы керек. Қайта шығару қолдану мүмкіндігін білдіреді (қайталау, молайту) педагогикалық технологияны басқа ұқсас оқу орындарында, басқа пәндер бойынша [3]. Технологияның көмегімен интеллектуалды ақпарат практикалық шешімдерге аударылады. Технология — бұл әрекеттің тәсілі де, адамның әрекетке қалай қатысуы да. «Кез келген қызмет технология немесе өнер болуы мүмкін. Өнер түйсікке, технология ғылымға негізделген. Мұның бәрі өнерден басталып, технологиямен аяқталады, содан кейін бүкіл процесс қайтадан басталады».

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Боброва Н.Г. Іс-әрекеттік тәсіл жағдайында биологияны оқытуда педагогикалық технологияларды қолдану, 2014. — 22-29 б.
2. Боброва, Н.Г. Биологиялық білім беру жүйесіне белсенділік көзқарасы / Н.Г.Боброва. — : Самара ғылыми хабаршысы, 2014. — 496 б. —
3. Педагогикалық технологиялар [Мәтін] / В.С.Кукушкиннің жалпы редакциясымен. — Мәскеу, Ростов-на-Дону: Феникс, 2016. — 336 б.
4. Педагогикалық энциклопедия [Мәтін] / Құраст. Ш.А.Амонашвили, В.Ф.Шаталов, С.Н.Лысенкова. — Краснодар, 1989. — Б.18 — 41.

Хауркелди Ахмарал

Астана «Astana International University»

2-курс магистранты

Ғылыми жетекшісі: Талдықпаев Ж.С.

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Тұрақова Ақтолықын Жанболатқызы

Ә. Кекілбайұлы атындағы ЖББМ,

Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

ESSAY "LEARNING ENGLISH THROUGH FILMS"

According to the requirements of modern times, the media have become an important part of human life. In the age of advanced science and technology, we can easily take advantage of the daily use of mobile phone, television, etc. Accordingly, films that gain daily views have a lot of advantages, meaning and useful points in terms of language learning.

English plays a leading role in the global market and is the language of computers, science, business and sports. Everyone opens up a great path to their future by learning English.

Films and daily entertainment shows in English will greatly benefit those who know how to use them. Learning a foreign language is not so difficult as we think. If a person puts in all the effort to learn something, he will definitely

succeed. There are a lot of advertisements, courses and information about language learning now, but not all of them provide the same complete results. You can improve your knowledge while sitting at home and watching your favorite film in English. When watching foreign films, be sure to put the translation in text form below. Looking at the episodes you watch or reading the translation, you will remember different words. Gradually your brain will begin to understand English. One thing to remember is don't start with difficult films. It is better to start with films that are easy for the human brain, describing everyday life. You can achieve good results in learning a language even while watching your favorite movie, in search of the development and future of humanity.

Тұрақова Ақтолықын Жанболатқызы

Ә. Кекілбайұлы атындағы ЖББМ,

Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

Есім Құндыз Есімқызы

Алматы қаласы, Алатау ауданы
Жалпы білім беретін №196 орта мектеп
Тарих пәнінің мұғалімі

ОРЫНБОР НЕПЛЮЕВ КАДЕТ КОРПУСЫН БІТІРГЕН АЛҒАШҚЫ ШЕНЕУНІКТЕР

Орынбор Неплюев кадет корпусы 1825 жылы 2 қаңтарда 1) әскери қызмет ететін адамдардың балалары; 2) басыбайлы азияттықтар; 3) әр түрлі жағдайдағы адамдардың балалары үшін құрылды. Корпустың басты мақсаты: әртүрлі ұлт өкілдері тұратын Орынбор аймағы үшін азаматтық және әскери шенеуліктерді және шығыс тілдерін білетін тілмаштарды дайындау болды. Сонымен бірге азияттықтарды орыстармен жақындастыру және алғашқылардың Ресей билігіне деген сенімін күшейтіп және алыста жатқан аймаққа орыстың әскери және азаматтық шенеуліктерін қызметке тарту болды [1, 193 б.].

Алғашқы ашылған 1825 жылдан-1844 жылдарға дейін қазақтар Орынбор Неплюев әскери училищесіне балаларын оқуға тапсыруға құлықсыздық танытты. 1844 жылдан бастап қазақ шәкірттерінің оқуға қабылдану динамикасы өсті. Қазақ жастары қазыналық қор есебінен білім алса, 1863 жылдан бастап пансионер ретінде қабылданды.

Неплюев кадет корпусы 1832 жылы екіге еуропалық және азияттық болып бөлінді. Қазақ шәкірттері азияттық бөлімде білім алды.

Мұрағат деректеріндегі табылған құжаттарға сүйенсек, 1844-1867 жылдар аралығында Орынбор Неплюев кадет корпусында 100 жуық қазақ баласы білім алған. Олардың құрамы шамамен алғанда Бөкей Ордасынан 40 жуық, Кіші жүздің Шығыс бөлігінен 26 бала, Батыс бөліктен 21 бала, Орта бөліктен 13 бала. Олардың 35-і оқу орнын аяқтаса, 48 бала әртүрлі себептермен оқудан шығып кетті, 17 бала әр түрлі жағдайда қайтыс болуына байланысты оқуын жалғастыра алмады.

Неплюев кадет корпусын бітірген

түлектерге Ресей империясының заң қаулыларының 214 бабы бойынша оқуына және шыққан тегіне байланысты шендер дәрежесінің 14,12 жігінің шендері берілді.

217 бап бойынша вакансиялық орындарда қор есебінен білім алған кадеттер міндетті түрде оқуын аяқтағанан кейін өзінің туған жерінде кем дегенде 6 жыл қызмет істеуі тиіс болды.

Неплюев кадет корпусын бітірген түлектер Ресей империясының заң қаулыларының 214,219 баптары бойынша Жергілікті басқарудың төменгі буынында келесі лауазымдар бойынша қызмет атқарды: болыстық басқарушылар, ауылдық старшиналар және жергілікті бастықтар мен аудармашылар. Оған дәлел ретінде 1860 жылы 10 қазанда Орынбор генерал-губернаторының ұйғарымы бойынша Неплюев кадет корпусын бітірген қазақтар ғана болыстық басшыларының көмекшілері қызметін иелене алатынын айтады [6, 1 б.].

Қорыта келе Орынбор Неплюев кадет корпусында оқуын аяқтаған қазақ жастары ата-аналарының қалауымен оқуға қабылданып, оны әр түрлі шендермен аяқтады. Неплюев кадет корпусын бітірген қазақ шәкірттері әр түрлі қызмет істеді. Мысалы, бірі М.Тәукен, оқуын аяқтағанан кейін Кіші жүздің Батыс бөлік басқарушысы болды. Сонымен қатар Мұхаммед-Салық. Бабажанов пен Зұлқайнар Нұралыханов Бөкей ордасында аудармашы болып қызмет жасады. Әлмұхамед Сейдалин Орынбор қазақтарының облыстық басқармасының ведомствосына қызметке тұрса, Тілеу Сейдалин Кіші жүздің Шығыс бөлік басқарушысының көмекшісі болды. Оқуын юнкер шенімен аяқтаған Жәнгіров Ескендір Батыршин әскери мансабын Орынбор желілік 1 батальонының прапорщигі болып

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журнал

бастаған. Осы әскери бөлімде прапорщик болып Сұлтанмұхаммед Бекжанов қызмет етті. Неплюев кадет корпусы патша үкіметіне қызмет ететін мамандарды даярлау мақсатында қазақ жастарын оқуға тартса да, оқу орнын бітірген қазақ шәкірттері тек Ресей үкіметіне ғана емес, өз халқына да қызмет жасап, еңбегі сіңді деп есептеймін. Мысалы, Әлмұхамед Сейдалин 1888 жылы Ы.Алтынсаринмен бірге Ырғызда қыздарға арналған мектеп ашса, Тілеумұхамед Сейдалин Қостанай уезінің құрылуына еңбегі сіңді. Ағайынды Әлмұхамед және Тілеумұхамед Сейдалиндер қазақ қыздарының білім алуына қатты көңіл аударады. 1851 жылы бітірген түлектерінің бірі Зұлхарнай Нұралыханов 1886 жылы халына арнап мешіт салдырады. Сеидхан Жантөрин мен Мұхамед-Салық Бабажанов қазақ халқының тұрмыс-тіршілігі, этнографиясы және жылқы шаруашылығы туралы мақалалары баға жетпес құнды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Митурич П.В. Очерк истории Оренбургского Неплюевского военного училища и Оренбургского Неплюевского кадетского корпуса от основания их до последних преобразований // Справочная книжка Оренбургской губернии на 1870 г. - Оренбург. - 1870. С. 193-216
2. Сайфулмаликова С.С., Есім Қ. Орынбор Неплюев кадет корпусы қазақ шәкірттерінің тағдырында (1825-1867 жж.). \\ Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті Хабаршысы. «Тарих және саяси — әлеуметтік ғылымдар» сериясы. №1(60), 2019. 37-45 бб.
3. ҚРОМА, 4-қор, 1-тізбек, 4443-іс
4. ҚРОМА, 4-қор, 1-тізбек, 4620-іс
5. ҚР ОММ 78-қ., 3-т., 705-іс
6. ҚР ОММ 4-қ., 1-т., 5607-іс

Есім Құндыз Есімқызы

Алматы қаласы, Алатау ауданы
Жалпы білім беретін №196 орта мектеп
Тарих пәнінің мұғалімі

Есадиев А.А., Томикова Г.А., Адырбаева С. С., Мергенбек Д.Б.
М. Ауезов атындағы Оңтүстік қазақстан университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

ВИЗУАЛДЫ-ДИДАКТИКАЛЫҚ ОҚЫТУ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕГІ РӨЛІ

Визуалды дидактикалық оқыту құралдарын оқу процесінде маңызды рөл атқарады, өйткені олар студенттерге оқу материалын тиімді қабылдауға және есте сақтауға көмектеседі. Олар ақпаратты көрнекі түрде ұсынатын және білім беруді жеңілдететін әртүрлі графикалық, визуалды және аудиовизуалды құралдарды қамтиды. Дәрістердің осы жоспарында біз визуалды оқыту құралдарының анықтамасы мен сипаттамаларын, сондай-ақ олардың Оқу процесіндегі артықшылықтары мен маңыздылығын қарастырамыз. Біз бірнеше көрнекі оқыту құралдарын, оларды тиімді пайдалану принциптерін қарастырамыз және оларды әзірлеу және білім беру мақсатында пайдалану бойынша ұсыныстар береміз. Техникалық терминдердің қысқартулары оларды алғаш қолданған кезде түсіндіріледі. Ақырында, грамматикалық дұрыстық, сондай-ақ емле мен тыныс белгілері үнемі сақталады.

Визуалды дидактикалық оқыту құралдары - бұл білімалушыларға ақпаратты қабылдауға және есте сақтауға көмектесетін графикалық, пиктографиялық немесе бейнематериалдар. Олар ақпаратты түсінуге және есте сақтауға көмектеседі, оқу процесінде пәнді немесе тұжырымдаманы суреттеу үшін қолданылады, оқу түсінігі мен нәтижелерін жақсартады.

Визуалды дидактикалық оқыту құралдары білім беруде баға жетпес рөл атқарады. Олар студенттерге дерексіз ұғымдарды көрнекі түрде ұсынуға мүмкіндік береді, оқу материалына қол жетімділік пен қызығушылықты арттырады, белсенді қатысуға, қиял мен сыни ойлауды дамытуға ықпал етеді.

Көрнекі оқу құралдары пайдаланудың көптеген артықшылықтары бар. Біріншіден, көрнекі құралдарды пайдалану

студенттердің ақпаратты есте сақтау қабілетін арттырады, өйткені ол оңай сіңеді және ұзақ уақыт жадында қалады. Мәлімдемелер арасында себеп-салдарлық байланыстар орнатылады, сөйлемдер нақты, нақты және қисынды түрде құрылады, нәтижесінде теңдестірілген пайымдау пайда болады. Екіншіден, визуалды дидактикалық оқыту құралдары оқу материалдарының тартымдылығын арттырады, оларды тартымды етеді және студенттерді оқуға ынталандырады. Үшіншіден, олар студенттерге күрделі ұғымдар мен олардың өзара байланыстарын түсінуге көмектеседі.

Оқу процесінде әртүрлі көрнекі құралдарды қолдануға болады: диаграммалар, графиктер, кестелер, фотосуреттер, иллюстрациялар, анимациялар, бейнелер, олардың әрқайсысы оқу мақсаттарына байланысты ерекше сипаттамаларға ие.

Тиімді визуалды оқыту құралдары белгілі бір қасиеттерге ие болуы керек. Біріншіден, олар оқушылардың назарын аудару үшін жарқын және тартымды болуы керек. Екіншіден, олар ақпараттық болуы керек және оқу материалын толық игеруге ықпал ететін жеткілікті мәліметтерді қамтуы керек. Үшіншіден, ақпараттың объективті, жан-жақты, логикалық түрде құрылуы, нақты, объективті және бағалау-бейтарап тұжырымдар қолданылуы маңызды. Мәтінде жалпы қабылданған академиялық бөлімдер мен дәйекті форматтау сақталуы керек, біржақтылық пен қажетсіз жаргонды болдырмайтын нақты тұжырымдар қолданылуы керек. Сонымен қатар, ресми регистрді сақтау керек, грамматикаға, орфографияға және тыныс белгілеріне назар аудару керек. Сонымен, мәтіннің логикалық түрде құрылуы маңызды, сондықтан мәлімдемелер арасында себеп-салдарлық

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

байланыстар болады және сөздерді таңдау мүмкіндігінше дәл болады.

Оқытуға арналған көрнекі құралдардың мысалдары идеялар арасындағы байланыстар мен ассоциацияларды көрнекі түрде көрсетуге көмектесетін диаграммалар, графиктер және диаграммалар болып табылады. Фотосуреттер мен иллюстрациялар нақты мысалдар мен жағдайларды бейнелеу үшін қолданылады. Анимациялар мен бейнелер тек жазбаша түрде түсіндіру қиын процедуралар мен құбылыстарды көрсету үшін пайдалы.

Көрнекі оқулықтарды құру және тиімді пайдалану үшін бірқатар ұсыныстарды ұстану ұсынылады. Біріншіден, дұрыс көрнекі құралдарды таңдағанда оқушылардың қажеттіліктері мен ерекшеліктерін ескеру қажет. Екіншіден, студенттердің ақпаратты өңдеудің әртүрлі әдістерін ескере отырып, көрнекі құралдардың әртүрлі жиынтығын қолдану қажет. Соңында, қолданылатын көрнекі оқыту құралдарының тиімділігін бағалау және қажет болған жағдайда түзетулер енгізу қажет.

Көрнекі оқулықтар диаграммалар, графиктер, кестелер, фотосуреттер, иллюстрациялар, анимациялар және бейнелер сияқты әртүрлі элементтерді қамтуы мүмкін. Көрнекі оқыту құралдарын ауызша айту қиын күрделі процестер мен құбылыстарды бейнелеу үшін пайдалануға болады.

Оқытуда көрнекі құралдарды қолданудың негізгі мақсаты-студенттерге курстың мазмұнын түсінуге және есте сақтауға көмектесу. Атап айтқанда, мұндай Оқыту құралдары көрнекі қабілеті бар және визуалды қабылдау арқылы ақпаратты тиімдірек сіңіре алатын студенттер үшін әсіресе пайдалы.

Көрнекі Оқыту құралдары студенттердің оқу процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді, олардың мотивациясы мен зерттелетін материалға деген қызығушылығын арттырады. Олар студенттерге ақпаратты ұйымдастыруға және құрылымдауға, есте сақтау мен зейінді жақсартуға көмектеседі.

Сондықтан көрнекі оқыту құралдарын енгізу білім беру процесінде үлкен маңызға ие.

Визуалды дидактикалық оқыту құралдары

оқу материалын түсіну мен есте сақтауды жақсартып отырып, оқу процесіне айтарлықтай әсер етеді. Бұл құралдар ақпаратты көрнекі түрде ұсынады, бұл оқушылардың қол жетімділігі мен қабылдауын жеңілдетеді.

Көрнекі оқу құралдарының негізгі функцияларының бірі - ақпаратты визуализациялау құралдарын ұсыну. Олар студенттерге тек ауызша немесе жазбаша тіл арқылы түсіну қиын болатын ұғымдарды, идеялар мен процестерді түсінуге және жеткізуге мүмкіндік береді.

Интерактивті жаттығулар, тапсырмалар мен ойындар студенттерді материалмен жұмыс істеуге тартуға, алған білімдерін іс жүзінде қолдануға көмектеседі. Бұл ақпаратты тереңірек түсінуге және жақсы есте сақтауға әкелуі мүмкін. Сонымен қатар, көрнекі оқыту құралдары студенттерге ақпаратты ұйымдастыруға және құрылымдауға, оны логикалық дәйектілікпен ұсынуға, негізгі ұғымдар мен байланыстарды анықтауға ықпал етеді. Бұл оқу материалын қабылдауды жеңілдетеді және ақпаратты объективті бағалау мен талдау қабілетін арттырады.

Визуалды дидактикалық оқыту құралдар білімалушылардың зерттелетін материалға деген ынтасы мен қызығушылығын арттырады. Олар студенттерді сабаққа белсенді қатысуға және ақпаратты тез игеруге ынталандыру арқылы оқу процесін қызықты әрі тартымды етеді. Сонымен қатар, көрнекі оқу құралдарын пайдалану сыныпта қолайлы атмосфера құруға, сондай-ақ мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеттесуінің тиімділігін арттыруға қабілетті. Жалпы, визуалды дидактикалық оқыту құралдары оқу материалын толық түсінуге, есте сақтауға және қолдануға ықпал ететін білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі.

Көрнекі Оқыту құралдары Ақпаратты ұйымдастыруға және құрылымдауға ықпал етеді, бұл негізгі ұғымдарды, байланыстар мен дәйектіліктерді бөліп көрсетуге мүмкіндік береді, бұл сайып келгенде студенттерге оқу материалында жақсы шарлауға көмектеседі және оны игеруді жақсартады.

Визуалды дидактикалық оқыту құрал-

дарын пайдалану студенттердің оқу процесіне деген ынтасы мен қызығушылығын арттыра алады. Сабақтарды тартымды және қызықты ете отырып, көрнекі оқыту құралдары оқу процесіне қатысуға және батыруға ықпал етеді.

Жалпы, көрнекі оқыту құралдары оқу материалын неғұрлым толық түсінуге, есте сақтауға және қолдануға ықпал ететін тиімді тәсілді білдіреді. Көрнекі оқыту құралдарының ақпаратты визуализациялау, студенттердің белсенді қатысуы, ақпаратты ұйымдастыру және құрылымдау, оқу процесіне деген ынта мен қызығушылықты арттыру сияқты әртүрлі артықшылықтары бар.

Көрнекі оқыту құралдарының түрлері өте көп, олардың ішінде иллюстрациялар мен суреттер жиі қолданылады. Олар ұғымдарды, процестерді, объектілерді және құбылыстарды визуализациялау үшін пайдалы. Иллюстрациялар мен сызбалар студенттерге курс материалын түсінуге және есте сақтауға көмектесетін, сонымен қатар пәнді оқуға қызығушылық пен мотивация беретін құнды білім беру құралдары болып табылады.

Қорытындылай келе, бұл принциптер көрнекі оқу құралдарын тиімді қолданудың негізі болып табылады, бұл студенттердің оқу материалын түсінуі мен есте сақтауының жақсаруына әкелуі мүмкін.

Көрнекі оқыту құралдарын тиімді пайдалану үшін келесі принциптерді ұстану маңызды: айқындық, қарапайымдылық, оқу мақсаттарына сәйкестік, байсалдылық пен тепе-теңдік, өзара әрекеттесу және белсенділік, жеке қажеттіліктерге бейімделу. Осы принциптерге сүйене отырып, мұғалім оқушыларға оқу материалын жақсырақ түсінуге және есте сақтауға көмектесу үшін көрнекі оқу құралдарын пайдалана алады.

Көрнекі құралдар білім беруде маңызды рөл атқарады. Материалды меңгеру мен

түсінуді жақсарту арқылы олар оны көрнекі және оқушыларға қолжетімді етеді. Көрнекі құралдарды қолданудың артықшылықтары өте көп: бұл оқушылардың белсенділігін арттыру, ақпаратты түсіну мен есте сақтауды жақсарту, сыни ойлау мен шығармашылықты дамыту. Оқытудың тиімді көрнекі құралдары көрнекілікке ие, көрнекі, ақпараттық және сабақтың мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес болуы керек. Көрнекі оқу құралдарын жасау және пайдалану кезінде тиімділік принциптерін ұстану және аудиторияның ерекшеліктерін ескеру қажет. Негізінде, көрнекі оқулықтар табысты оқытудың маңызды құралы болып табылады және студенттерге алған білімдерін жақсы түсінуге және қолдануға көмектеседі.

Бұл зерттеуді Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті қаржыландырды (№грант. АР19678173)

Список литературы

1. Роберт, И.В. Современные информационные технологии в образовании / И.В. Роберт. - М.: Школа-Пресс, 2005. - 367 с.
2. Артюгина, Т.Ю. Современные образовательные технологии: изучаем и применяем: учеб.-метод. пособие / Т.Ю. Артюгина. - Архангельск: АО ИППК РО, 2009. - 58 с.
3. Демин, И.С. Применение информационных технологий в учебно-исследовательской деятельности / И.С. Демин // Развитие исследовательской деятельности учащихся: Методический сборник. М.: Народное образование, 2001. - С. 144-150.
4. Иманова, А.Н. STEAM - технологии: инновации в естественно-научном образовании / А.Н.Иманова, Р.Т.Самуратова // Достижения науки и образования. - 2018. - С.35 - 37.

Есалиев А.А., Тоникова Г.А., Адырбаева С. С., Мергенбек Д.Б.

М. Ауезов атындағы Оңтүстік қазақстан университеті,
Шымкент қ., Қазақстан

Ж.Е. Балтаева, Қ.С. Смагулова

Жұмыс орны: КГП «Қарағанды қаласының №2 көпбейінді ауруханасы»

Оқу орны: «Қарағанды облыстық жоғары мейіргерлік колледжі»

МИОКАРД ИНФАРКТИСІМЕН АУЫРАТЫН НАУҚАСТАРДЫ ЕРТЕ ОҢАЛТУДАҒЫ МЕДБИКЕ КҮТІМІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Түйін сөздер: миокард инфарктісі, артериалдық гипертензия, коронарлық тамырлардың атеросклерозы, жүректің ишемиялық ауруы.

Аннотация: Бұл мақалада миокард инфарктісімен ауыратын науқастарды ерте оңалтудағы медбике күтімінің ерекшеліктері жайлы жасалған сауалнама қорытындысы баяндалады. Сауалнама «Қарағанды қаласының № 2 көпбейінді ауруханасында», миокард инфарктісі бөлімшесіне түскен науқастардан, ағымдығы жылдың қазан айында жүргізілді. Миокард инфаркты аурулары бойынша әдеби дереккөздерді зерттеп және миокард инфарктісі бөлімшесіне түскен науқастарға жүргізілген сауалнама нәтижелерін осы мақалада қорытындылаймын.

Зерттеу жұмысының өзектілігі. Жүректің ишемиялық ауруы планетаның ең қауіпті ауруларының бірі болып табылады. Статистикаға сәйкес, кенеттен болатын он өлімнің тоғызы дәл жүректің ишемиялық ауруымен байланысты болады екен. Жүрек-қан тамырлары ауруларының ең қауіпті асқынуларының бірі - миокард инфаркты. Миокард инфаркты бүкіл дүние жүзі бойынша өлімнің негізгі себебі болып табылады. Дәл осы фактор мен алған зерттеу тақырыбының өзектілігін көрсетеді. Миокард инфарктісін тек ауруханада емдеу керек, өйткені толық терапияны тек ауруханада жүргізуге болады. Медбике кәсіби және мұқият болады, сонымен қатар қамқор және оңалтуға оң әсерін беруі керек. Инфаркттан кейінгі алғашқы бірнеше күнде адам төсек демалысын қатаң сақтауға мәжбүр болады, сондықтан оларға күтім жасау, төсек тартып жатқан науқастарға күтім жасаудың барлық шараларын қамтиды. [1.2.] Миокард инфарктісінен болатын өлім статистикасы өте үлкен. Егер шұғыл реанимациялық шаралар

болмаса, тағы жартысы жолда қайтыс болады. Асқыну жағдайында емдік реанимациялық шаралар өткізген адамдар қаза болады.

Жұмыстың мақсаты: Миокард инфарктісімен ауыратын науқастарды ерте оңалтудағы медбике күтімін зерттеу. Миокард инфарктісі - жүректің ишемиялық ауруының клиникалық түрлерінің бірі, коронарлық қан айналымының жетіспеушілігінің әсерінен жүрек бұлшық етінде бір немесе бірнеше ишемиялық некроз ошақтарының пайда болуымен сипатталатын жүректің жедел ишемиялық ауруы. Миокард инфарктісінің дамуындағы науқастардың 90% - ы негізгі себебі коронарлық тамырлардың атеросклерозы болып табылады, яғни артерия қабырғаларында майлардың пайда болуы. Миокард инфарктісі тұқым қуалаушылық, семіздік, гиподинамия, егде жастағы адамдар, дұрыс тамақтанбау, ер адамдар, алкоголь мен есірткі қабылдау, темекі шегу және тағы басқалар сияқты қауіп факторларының әсерінен дамиды. Артериялық гипертензия, қант диабеті және гиперхолестеринемия негізгі этиологиялық мәнге ие. Жүрек артериялары арқылы қан ағымының бұзылуына әкелетін сирек кездесетін себептер мыналарды қамтиды: туа біткен ауытқулар; коронарлық артериялардың деформациясы; жарақаттар; қан ұюының жоғарылауы; өсінділер; тиреотоксикоз және басқалар. Осылайша, патологияның негізгі себебі коронарлық артериялардың атеросклерозы деп айтуға болады, бірақ ерекше қауіп миокард инфарктісінің дамуына ықпал ететін әртүрлі жағдайлармен қауіп факторларының үйлесуі болып табылады, оларға мыналар жатады: кенеттен психоэмоционалды стресс; ауыр физикалық белсенділік; қоршаған орта температурасы-

ның контрастты өзгеруі; көп тамақтану немесе дене күйінің күрт өзгеруі.[3.4] Миокард инфарктісінің клиникасы оның кезеңіне байланысты. Аурудың әр кезеңі белгілі бір белгілермен, ағыммен және асқынулармен сипатталады; ең өткір, жедел, жеделдеу, инфаркттан кейінгі тыртықтану кезеңі. Ауырсыну - 2 сағатқа дейін созылатын өткір кезеңнің негізгі симптомы. Ауырсыну ұзаққа созылады және бір сағат немесе одан да көп күнге созылады. Көбінесе ауырсыну төс сүйегінің артында немесе сол жақта шоғырланған. Миокард инфарктісі сол қолдың, мойынның, төменгі жақтың және интеркапулярлық кеңістіктің ауырсынуымен сипатталады. Сондай-ақ суық тер, енгіту, өлімнен қорқу, жүрек соғуының жоғарылауы, әлсіздік және жөтел байқалуы мүмкін. Қан қысымының көтерілуі және оның күрт төмендеуі кардиогендік шоктың дамуын көрсетеді. Қатты тыныс алу және дымқыл сырылдар өкпе ісінуінен бұрын пайда болады. Ауырсындың жоғалуы 10 күнге дейін созылатын миокард инфарктісінің жедел кезеңімен сипатталады. Некроздың фокусы арқылы қалыптасады. Айқын интоксикация синдромы тән. Науқастар дене қызуының 38 градусқа дейін жоғарылауына, қан қысымының төмендеуіне, жүрек жұмысының бұзылуына, енгізуге, бас ауруына, жүрек айнуына шағымданады. Субкутальды кезең некротикалық тіндерді алмастыратырып, тыртықты ұйымдастырудың бастапқы процестерімен сипатталады. Кезеңнің ұзақтығы 2 айға дейін болуы мүмкін. Қан қысымы, тамыр соғысы, дене қызуы және қан көрсеткіштері жиі қалыпқа келеді. Инфаркттан кейінгі кезең шамамен 6 айға созылады. Әдетте, жүрек жеткіліксіздігінің белгілері төмендейді және осы кезеңде жалпы жағдайы қалыпқа келеді. Оңалту кезеңдері. Барлық кезеңдер қарқынды терапия палатасындағы реаниматологтар бригадасынан бастап емханада дәрігер-кардиологқа дейінгі мамандардың бақылауымен жүргізіледі. Бірінші кезең - стационарлық. Ауруханаға түскен сәттен басталады. Негізгі іс-шаралар: диагностика, коронарлық тамырлардың өтімділігін қалпына келтіргеннен кейін емдеу,

ІМасқынуларының болжамын және қауіпін бағалау.[5.6] Екінші кезең — стационарлық оңалту. Кардиолог пен емдік дене шынықтыру дәрігерінің бақылауымен өткізіледі. Екінші инфаркттың, жүректің ишемиялық ауруының алдын алу, атеросклерозды емдеу бірінші орынға шығады. Диспансерлік бақылау бір жыл және одан да ұзақ уақытқа созылады. Ерте оңалту науқастың денсаулығының барлық аспектілерін қамтиды: физикалық; психологиялық; әлеуметтік. Ол физиотерапия, өмір салты мен диетаны түзету, қозғалыс белсенділігіне біртіндеп оралу және психологиялық қолдау сияқты дәрілік және дәрілік емес емдеу әдістерін қамтиды. Оңалтудың тиімділігі науқастардың өмір сүру деңгейіне және өмір сапасына әсер етеді. Физикалық оңалту. Олардан кейінгі қалпына келтірудің барлық кезеңдерінде физикалық белсенділіктің кеңейі маңызды компоненттердің бірі болып табылады. Әрине, белгілі бір шектеулер миокардқа жүктемені азайтуға, оның оттегіге деген қажеттілігін азайтуға және тез емделуге жағдай жасауға мүмкіндік береді. Психологиялық оңалту. Кез-келген ауру стресс болып табылады. Шұғыл госпитализация, ұзақ мерзімді емдеу қажеттілігі, кейде хирургиялық араласу, белсенділіктің күрт шектелуі көбінесе психиканың айтарлықтай өзгеруіне әкеледі. Сондықтан оңалтудың барлық кезеңдерінде науқаспен психологиялық және психотерапиялық жұмыс жүргізіледі.[7.8]

Қорытынды: Миокард инфаркты аурулары бойынша әдеби дереккөздерді зерттеп, миокард инфарктісі бөліміне түскен науқастардың сауалнамаларын талдаудан алынған мәліметтерді өңдеп, келесі қорытынды жасалынды: Миокард инфарктісін тек ауруханада емдеу керек, себебі толық терапияны тек ауруханада жүргізуге болады. Медбике кәсіби және мұқият, сонымен қатар қамқор және сабырлы болуы керек. Инфаркттан кейінгі алғашқы бірнеше күнде адам төсек демалысын қатаң сақтауға мәжбүр болады, сондықтан оған медбикелік күтім, төсек тартып жатқан науқастарға күтім жасаудың барлық шара-

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

ларын қамтиды. Емдеуде оң нәтижелерге қол жеткізу үшін оңалту шараларын жүргізуде медбикелерге маңызды рөл беріледі. Инфаркт туралы заманауи идеялар аурумен күресудің жаңа құралдарын табуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар ғылыми зерттеулер қысымды бақылаудың айтарлықтай жақсаруына тек 5-10% салмақ жоғалту арқылы қол жеткізуге болатындығын растады. Осылайша, салмағы 80-нен 120 кг-ға дейінгі науқастар орта есеппен 4-тен 10 кг-ға дейін жоғалтуы керек. Инфаркттың алдын - алудың тағы бір маңызды шарты — жаман әдеттерден бас тарту, өйткені сауалнамаға сәйкес, сауалнамаға қатысқандардың 40% - темекі шегеді, ал 50% - ішімдікке тәуелділік бар. Мұндай науқастарға ерекше көзқарас қажет, олар өз денсаулығын бақылау керек. Миокард инфарктісі қазіргі заманғы медицинаның негізгі мәселелерінің бірі және ең көп таралған аурулардың бірі болып табылады, бірақ тиісті күтіммен миокард инфарктісінің даму қаупін азайтуға болады. Миокард инфаркті бөлімшесіндегі науқастарды ерте оңалтуда медбикелік іс-шаралар жоғалған функцияларды мүмкіндігінше ертерек қалпына келтіруге көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Геккиева А.Д. Скорая и неотложная помощь. Общие вопросы реаниматологии / Геккиева А. Д. ГЭОТАР-Медиа, 2018.-128 с.

2. Гордеева И.Г. Сестринское дело. Практическое руководство : учебное пособие /И. Г. Гордеева, А. В. Уварова, С. М. Отаровой.

3. Балкизова. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.ГЭОТАР-Медиа, 2019. — 592 с.

4. Двойников С.И., Младшая медицинская сестра по уходу за больными: учебник / С. И. Двойников, С. Р. Бабаян, Ю. А. Тарасова. — М.ГЭОТАР-Медиа, 2019. - 512 с.

5. Кардиология. Национальное руководство. Краткое издание / под ред. Е.В. Шляхто. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.ГЭОТАР-Медиа, 2018. - 816 с

6. Сединкина Р.Г. Сестринская помощь при патологии сердечно сосудистой системы: учебник / Сединкина Р.Г., Демидова Е.Р. - М. ГЭОТАР-Медиа, 2018. - 656 с.

7. Лычев В.Г. Сестринский уход в терапии. Участие в лечебно диагностическом процессе: учебник / Лычев В.Г., Карманов В.К. - М. ГЭОТАР-Медиа, 2018. - 544 с.

8. Острый коронарный синдром/Инфаркт миокарда с подъемом сегмента ST. Учебное пособие./ Хохлунов С.М., Дупляков Д.В. - ООО «Научно-технический центр». - Самара. - 2018. - 199 с.

Ж.Е. Балтаева, Қ.С. Смагулова

Жұмыс орны: КГП «Қарағанды қаласының №2 көпбейінді ауруханасы»
Оқу орны: «Қарағанды облыстық жоғары мейіргерлік колледжі»

Ж. Нұрланқызы, М. Нұрхамитова

Семей қаласы

«Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті» КеАқ

6B01503 «Математика-физика» білім беру бағдарламасының 4 курс студенттері

Ғылыми жетекшісі: Тайболдина Қ.Р. аға оқытушы

ПАСКАЛЬ ҮШБҰРЫШЫНЫҢ КӨМЕГІМЕН КОМБИНАТОРИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРІ ШЫҒАРУ

Аңдатпа. Бұл мақалада қазіргі өзекті тақырыптардың бірі комбинаторикалық есептер шығару тәсілдері қарастырылады. Сонымен қатар паскаль үшбұрышын есеп шығару барысындағы қолданысы жайында айтылады. Біршама олимпиадалық есептеріге мысалдар келтіріліп, шығару жолын түсіндіріледі. Қазіргі уақытта компьютерлік және ақпараттық технологиялардың қарқынды дамуына байланысты комбинаторлық есептердің саны және олардың әртүрлілігі артып келеді. Сол себепті Паскаль үшбұрышының көмегімен комбинаторикалық есептерді шығару тақырыбына тоқталдық. Паскаль үшбұрышының анықтамасы мен шығу тарихына тоқтала отырып, комбинаторикалық есептерді шешу барсындағы қолданысы ашып көрсетілді.

Түйінді сөздер: Паскаль үшбұрышы, математика, комбинаторика, есеп, тарих.

Математика - барлық ғылымдардың логикалық негізі болғандықтан да оқушының дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады, оны шыңдай түседі, оған қоса өзге салаларды дұрыс қабылдауға көмек береді.

Математикалық логиканы жетік түсінбейінше, оны меңгеру өте қиын. Себебі қазіргі кезде ғылым мен техника қарыштап дамыған сайын, ол - адамның ойлау қабілетінің ең ірі жетістіктері болып табылады. Әсіресе мәтінді тапсырмаларды орындау, шығару тәсілдерін меңгеру қажет. Жалпы алғанда мәтінді тапсырмалар қаншама тармақты қамтиды: жұмысқа арналған есеп, қозғалысқа, концентрация, қаржылық сауаттылық т.с.с есептер. Біз соның ішіндегі кеңінен тараған комбинаторика

тармағын алдық.

Комбинаторика — берілген объектілер жиынтығынан белгілі бір шарттарға байланысты қанша түрлі комбинациялар жасауға болатыны туралы сұрақтарды зерттейтін математиканың бөлімі.

Объектілерді іріктеу және оларды белгілі бір ретпен орналастыруды адам қызметінің көптеген салаларында шешуге тура келеді, мысалы, механизмнің жаңа үлгісін жасаушы конструктор, бірнеше танапқа егіннің таралуын жоспарлаушы агроном және т.б. Комбинаторлық есептер дойбы, шахмат, домино, сүйек сияқты ойындарға байланысты да пайда болды. Адамдар белгілі бір нысандарды таңдауға, оларды белгілі бір ретпен орналастыруға және тарихқа дейінгі дәуірде әртүрлі орналасулардың ішінен ең жақсысын табуға, аңшыларға аң аулау кезінде, шайқас кезінде жауынгерлерге, жұмыс кезінде құрал-сайманға ең жақсы орынды таңдау сияқты мәселелерге тап болды.

Осыдан комбинаториканың шығу тарихы, және кім енгізді деген сұрақтар да пайда болады. Кейбір деректерде комбинаторика 16 ғасырда құмар ойындары сол кездегі қоғам өмірінде үлкен орын алған кезде пайда болды, комбинаториканың дамуының қозғаушы күші құмар ойын мәселесі болды делінсе. Негізгі әдебиеттерде комбинаторика терминін 1666 ж Лейбниц егізен деп жазылған.

Мектеп бағдарламасындағы математика курсына математикалық олимпиадалар мен жарыстарда комбинаторлық есептер жиі кездеседі. Мұндай есептердің негізгі мәселесі берілген объектілер жиынынан қанша түрлі комби-

нациялар жасауға болады. Менің ойымша, мұндай тапсырмалар өте қызықты және логикалық ойлауды дамытады. Комбинаторлық есептердің шешімін іздей отырып, біз оларды Паскальдың үшбұрышты арифметикалық кестесін немесе Паскаль үшбұрышын қолдану арқылы шешу әдістерін қарастырдық. Паскаль үшбұрышы арқылы логикалық есептерді жылдам әрі нақты шығаруға болатыны таңқалдырды.

Жалпы комбинаторика есептері олимпиада, конкурстық есептерде ғана емес, мұғалімдерге арналған тест тапсырмаларының қатарынан да кездесіп жатады. Сол себепті мұндай есептеді жылдам шығару жолдарын қарастырған дұрыс. Сол тәсілдің бірі - паскаль үшбұрыштарының көмегімен шешеу.

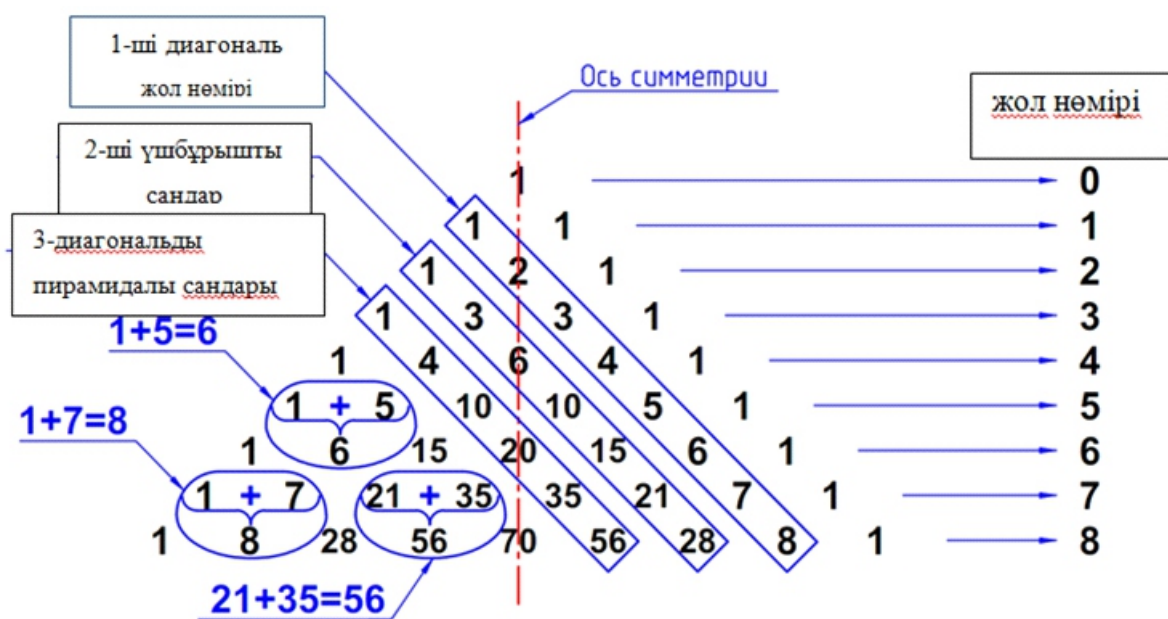
Зерттеудің мақсаты — Паскаль үшбұрышындағы математикалық заңдылықтарды және оны комбинаторикада қолдану мүмкіндігін анықтау.

1.1 Блез Паскаль (1623 — 1662 жылдары өмір сүрген) — француз математигі, физигі, философы, математикалық анализдің, ықтималдықтар теориясының және проекциялық геометрияның негізін салушылардың бірі, есептеу техникасының алғашқы үлгілерін жасаушы.

27 жасында Блез Паскаль қарапайым өмір сүрді және құмар ойындарды жақсы көреді. Сол кездегі Париждегі ең атақты казинода Пале-Рояль де Мере-ні кездестірді. Бұл адам математикалық қабілетімен ерекшеленді. Ол Паскальға төрт рет қатарынан сүйек лақтырғанда, алтылық алу ықтималдығы 50% -дан астам екенін айтты. Бірақ бұл жүйе тек бір сүйек лақтырылған жағдайда ғана жұмыс істеді. Содан кейін Паскаль екі сүйек үшін алтылықтың шығу ықтималдығын есептеуді шешті.

1.2 Паскаль үшбұрышы - бұл сандық өрнектің бір түрі. Сандардың ұқыпты болғаны соншалық, олар үшбұрыш сияқты шағылысады. Сызық биномдық қатардың коэффициенттерін бейнелейтін сандар үшбұрышы. Паскаль үшбұрышы (арифметикалық үшбұрыш) - үшбұрышты пішіні бар биномдық коэффициенттердің шексіз кестесі. Бұл үшбұрышта үстіңгі және бүйір жағындағылары бір саны. Әрбір сан оның үстіндегі екі санның қосындысына тең. Үшбұрыштың сызықтары тік оське қатысты симметриялы.

Төмендегі суретте Паскаль үшбұрышын салу ережелері және оның диагональдарының қасиеттері көрсетілген.

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Д\емеқ $m = 10$ қолайлы оқиғалар саны.

$$P = \frac{m}{n} = \frac{10}{2^5} = \frac{10}{32} = 0,31 = 31\%$$

Жауабы: Елтаңбаның екі рет түсу ықтималдылығы 31 %

Қорытындылай келе Зерттеу нәтижелерін талдай отырып, мен Паскаль үшбұрышының қарапайымдылығына қарамастан, көптеген қасиеттерге ие екендігі туралы қорытындыға келдім, олар туралы білім мектеп математика курсына оқу кезінде пайдалы болады. Паскаль үшбұрышын пайдалану әр түрлі типтегі комбинаторлық есептердің және оқиғаның ықтималдығын есептеу есептерінің шешімдерін құрастыру тәсілдерінің бірі екенін анық. Тақырыптық математика сабақтарында және факультативтік сабақтарда арифметикалық үшбұрышты қолдану тапсырмаларды орындау

процесіне шығармашылық элементтерді енгізуге мүмкіндік беретінін, мектеп оқушыларын комбинаторика мен ықтималдықтар теориясын тереңдетіп оқуға ынталандыратынын, бұл олардың белсенділік деңгейін арттыратынын сенеміз.

Қолданылған деректер тізімі

1. Комбинаторика, Виленкин Н.Я., Виленкин А.Н., Виленкин П.А., 2006.
2. Успенский В. А. Треугольник Паскаля. — 1979.
3. Оксфорд. Учебник. Свойства треугольника Паскаля.
4. Соловьева О. А. Комбинаторные приложения треугольника Паскаля // Молодой ученый. — 2016.
5. Монсик В.Б., Скрынников А.А. Ықтималдық және статистика — 2012.
6. Математика 3-12 сынып 12000+ есептер жинағы-2020.

Ж. Нұрланқызы, М. Нұрхамитова

Семей қаласы
«Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті» КеАқ
6B01503 «Математика-физика» білім беру бағдарламасының 4 курс студенттері
Ғылыми жетекшісі: Тайболдина Қ.Р. аға оқытушы

Альмагамбетова Гульшат Рахимжановна
Село Аулиеколь, КГКП «Аулиекольский сельскохозяйственный колледж»
Мастер производственного обучения

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОЧЕГО МЕСТА ДЛЯ ПРИГОТОВЛЕНИЯ БЛЮД ИЗ ОВОЩЕЙ РАЗЛИЧНЫМИ СПОСОБАМИ ТЕПЛОЙ ОБРАБОТКИ

ПОУРОЧНЫЙ ПЛАН					
Производственное обучение					
Курс:	1	Группа:	П-30	Номер урока (пара)	3
Специальность-квалификация:	10130300 «Организация питания» 3W10130302 – «Повар»				
Наименование модуля:	ПМ 01 Выполнение первичной и тепловой кулинарной обработки продуктов с использованием различными способами.				
Тема урока:	ТБ. Организация рабочего места для приготовления блюд из овощей различными способами тепловой обработки.				
Дата:	« 21 » 11 2023г.	Продолжительность:	6 часов (360 мин)		
Место проведения:	Учебная лаборатория № 17				
Цель урока:	Отработать практические навыки приготовления блюд из овощей различными способами тепловой обработки. Систематизировать полученные знания из профессионального модуля ПМ 01.				
Задачи урока:	<i>образовательная:</i> Сформировать профессиональные практические приемы и навыки при выполнении работ по технологии приготовления блюд из овощей различными способами тепловой обработки; <i>развивающая:</i> Развить практические умения и навыки при приготовлении блюд из овощей различными способами тепловой обработки с правильной организацией рабочего места и с соблюдением правил безопасности труда. Внимательность и наблюдательность в процессе работы; <i>воспитательная:</i> Воспитать чувство ответственности за результат своего труда, проявлять любовь к профессии.				
Ожидаемые результаты:	Обучающиеся должны: Знать: инструкцию по ТБ при работе в овощном и горячем цехах. Организацию рабочего места в овощном и горячем цехах. Классификацию овощей. Виды нарезки овощей. Технологию приготовления блюд из овощей различными способами тепловой обработки. Уметь: организовывать рабочее место; определять нормы и фактическое количество отходов при чистке овощей. Выбирать и безопасно эксплуатировать оборудование, производственный инвентарь, инструменты, измерительные приборы в соответствии с инструкциями и регламентами;				
Тип урока:	Урок по выполнению простых комплексных работ.				
Методы обучения, методические приемы, педагогические техники, педагогические технологии:					
Словесный (рассказ, фронтальная беседа); наглядный (демонстрация механической кулинарной обработки овощей); практический (осуществлять технологический процесс приготовления блюд овощей различными способами тепловой обработки)					
Необходимое оборудование и приборы:	Оборудование: Производственные столы, эл. плиты, жарочные шкафы. Инвентарь, инструменты, посуда: ножи, разделочные доски (ОС), (ОВ), Коренчатый, желобковый ножи, карбовочный нож для фигурной нарезки овощей, лотки для полуфабрикатов, кастрюли, сковороды, противни, баранчики. Столовая посуда и приборы для подачи готовых блюд.				

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

Дополнительные источники (литература):	Н.А. Анфимова «Кулинария» - учебник , М-2006. В.И. Богушева «Организация производства и обслуживания на предприятиях общественного питания» - учебник, Ростов-на-Дону 2008 г., М.А. Богданова «Оборудование предприятий общественного питания» - учебник, М-2006. Сборник рецептур А.И. Эдобнов, Изд-во Айрис-пресс, 2020 г.

Контактная информация мастера п\о:

Ф.И.О.: Альмагамбетова Гульшат Рахимжановна

Тел.: 87782523723

E-mail: gulshat.almagambetova.75@mail.ru

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКА

Производственное обучение

Ход урока	Время (минуты)	Действия мастера	Действия слушателей	Учебные ресурсы и материалы
1	2	3	4	5
Вводный инструктаж				
1. Организационный этап	2	1. Приветствие . 2. Проверка посещаемости обучающихся, внешнего вида и готовности обучающихся к уроку	Приветствие мастера. Доклад дежурного бригадира о готовности бригады к уроку по явке и внешнему виду, назначение дежурных.	Журнал группы по производственному обучению УМК к уроку
2. Сообщение темы и цели урока	2	1. Сообщение темы и цели урока. 2. Распределение студентов на две бригады.	Слушают, записывают. Принимают участие в формулировке цели урока. Распределяются на две бригады.	Рабочие тетради
3. Проверка выполнения домашнего задания	15	1. Установить правильность, полноту и осознанность выполнения домашнего задания. 1. Работа по карточкам: (работают 3 обучающихся). 2. Фронтальный опрос по теме (Вопросы): Работа у доски: Начертить технологическую схему блюда:) Работа у доски: Укажите панировку полуфабрикатов. («Крокеты картофельные», «Шницель капустный», «Котлеты морковный», «Зразы картофельные»)) При тушении рагу овощного соус пристает. (соус слишком густой, долго кипятили)) Выявить недостатки в знаниях и способах деятельности обучающихся и определить причины их возникновения при выполнении домашнего задания. 3. Устранить недостатки, обнаруженные в ходе проверки	1. Выполняют предложенные задания. 2. Отвечают на вопросы 3. Производят взаимоконтроль	Рабочие тетради, карточки задания,

4. Подготовка обучающихся к работе на основном этапе	20	1.Актуализировать личностный опыт обучающихся (личностные смыслы, опорные знания, способы деятельности, ценностные отношения к профессии). 2.Обеспечить мотивацию обучающихся, принятие ими цели предстоящей деятельности. 3.Создать ориентировочную основу деятельности (раскрыть обучающую цель учебного занятия и программу деятельности обучающихся) Инструктаж по ТБ и определение технологического процесса обработки овощей. Проверка знаний обучающихся о правилах ТБ. 1. Какие правила техники безопасности необходимо соблюдать перед началом работ? 2.Правила ТБ во время работы? 3. Санитарно-гигиенические нормы во время работы. 4. Какие правила ТБ необходимо соблюдать при аварийных ситуациях? Разбор инструкционно-технологических карт.	Ознакомление обучающихся с инструктажем по ТБ (ставят подпись в журнале по ТБ).	Инструкционно-технологические карты, Журнал по технике безопасности.
Текущий инструктаж				
5. Формирование новых знаний и способов деятельности	120	1.Расстановка обучающихся по рабочим местам. Первая бригада выполняет приготовление блюд: «» Произв. стол № 1: пр. стол № 2.; пр. стол № 3.; Вторая бригада: выполняет приготовление блюда пр. стол № 4.; пр. стол № 5.; пр. стол № 6:. 2.Самостоятельная работа обучающихся. 3.Целевые обходы мастера п/о: контроль правильности организации рабочего места и соблюдения правил ТБ, санитарии и гигиены;	Участвуют в диалоге, выполняют Ознакомление с инструкционной картой	Инструкционно-технологические карты
6. Первичная проверка понимания изученного материала	160	4. Целевые обходы мастера п/о: контроль правильности организации рабочего места и соблюдения правил ТБ, санитарии и гигиены; Контроль соблюдения, правильность выполнения трудовых приёмов и операций по приготовлению блюд из овощей различными способами тепловой обработки. Коррекция ошибок	Правильное выполнение технологических операций Анализируют выполненные задания, производят работу над ошибками.	Сырьё
7. Закрепление новых знаний и способов деятельности	10	1. Обеспечить закрепление в памяти обучающихся знаний и способов приготовления блюд из овощей различными способами тепловой обработки.	Выполнение и защита выполненного практического задания	

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

		2. Обеспечить в ходе закрепления повышение уровня осмысления изученного материала, условия для углубления знаний.		
Заключительный инструктаж				
8. Контроль и самоконтроль усвоения знаний и способов деятельности	10	1. Выявить качество и уровень усвоения обучающимися знаний и способов деятельности, при выполнении практического задания. 2. Выявить недостатки в знаниях и способах деятельности и установить их причины. 3. Обеспечить развитие у обучающихся способности к оценочным действиям Контроль качества выполненной работы (эталон или дефект) Фронтальная беседа по выполненному заданию	Выполняют практическое задание, производят самоконтроль выполняемых действий Устранение ошибок (при необходимости) Прием выполненного задания	Полуфабрикаты
9. Коррекция знаний и способов деятельности	10	1.Скорректировать выявленные недостатки в знаниях и способах деятельности обучающихся. 2.Устранить выявленные недостатки.	Анализируют и исправляют ошибки	Рабочая тетрадь (тесты)
11. Информирование о домашнем задании	2	1. Обеспечить понимание обучающимися цели, содержания и способов выполнения домашнего задания. 2. Обеспечить возможность выбора домашнего задания с учетом индивидуальных особенностей обучающихся.	Записывают домашнее задание	
11. Подведение итогов занятия и рефлексия	4	1. Обобщить усвоенный учебный материал и показать его профессиональную значимость. 2. Дать качественную оценку работы всей группы и отдельных обучающихся. 3. Организовать рефлексию обучающихся по поводу своей мотивации и деятельности, психоэмоционального состояния и взаимодействия с мастером и другими обучающимися	Участвуют в обсуждении оценок, рефлексии.	

Альмагамбетова Гульшат Рахимжановна
Село Аулиеколь, КГКП «Аулиекольский сельскохозяйственный колледж»
Мастер производственного обучения

Ерболова А.Е.^{1,2}, Сарсембаева А.К.³

¹КГП на ПВХ «Многопрофильная больница №3» г. Караганда, медицинская сестра

²Карагандинский областной высший сестринский колледж, г. Караганда, студентка

³Карагандинский областной высший сестринский колледж, г. Караганда, преподаватель

РОЛЬ МЕДИЦИНСКОЙ СЕСТРЫ В УХОДЕ ЗА ПАЦИЕНТАМИ С ОНКОЛОГИЧЕСКИМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ В УСЛОВИЯХ СТАЦИОНАРА

По данным Международного Агентства по изучению рака, в 2020 году в мире было зарегистрировано 19,3 млн новых случаев онкологических заболеваний, и 9,96 млн случаев смерти от них, а к 2040 году прогнозируется 30,2 млн новых случаев [2,3]. Онкологические заболевания являются одной из ведущих причин смертности в мире. По данным ВОЗ ежегодно заболевают раком около 400 тысяч детей, а с возрастом заболеваемость возрастает [2].

По данным Казахского научно-исследовательского института онкологии и радиологии, в Республике Казахстан в 2018 году было выявлено 32228 новых случаев онкологических заболеваний, и 14369 случаев смерти от них. При этом пятилетняя выживаемость повысилась до 51% [1]. Так как снизилась общая смертность от онкологических заболеваний, число выживших увеличилось. Эти тенденции показывают достижение прогресса в борьбе с онкологическими заболеваниями, но предстоит еще много работы.

Бремя онкологических заболеваний можно значительно снизить посредством профилактики, раннего выявления, а также надлежащего лечения и ухода. Многие онкологические заболевания поддаются излечению с вероятной долей успеха, если соблюдаются условия их выявления на ранних стадиях и при проведении эффективной терапии и надлежащего ухода [2].

Уход за пациентами ложится на плечи сестринского персонала, и от его качества во многом зависит успех излечения, поэтому данное исследование является актуальным. Именно медицинские сестры проводят практически все медицинские манипуляции, осуществляют уход за пациентами, планируя

сестринский процесс. Также именно медицинские сестры, находясь в самом частом и близком контакте с пациентами, имеют возможность влияния на психоэмоциональное состояние пациентов, от которого во многом зависит эффективность лечения. Также медицинские сестры играют важнейшую роль при оказании паллиативной помощи онкологическим больным.

Актуальность исследования обусловлена широкой распространенностью онкологических заболеваний, сложностью лечения и важностью поддержания психоэмоционального состояния пациентов.

Целью данного исследования является определение роли медицинской сестры в лечении пациентов онкологического профиля в условиях стационара.

Материалы и методы исследования: было проведено социологическое исследование на базе КГП на ПВХ «Многопрофильная больница №3» среди пациентов, для анализа работы сестринского персонала. Исследование проводилось по авторской анкете, составленной в соответствии с этическими нормами. Исследование было анонимным, что позволяет нам предполагать высокую искренность респондентов. Выборка для исследования составила 30 человек.

Обработка результатов исследования осуществлялась при помощи программы Microsoft Excel. Результаты исследования предоставляются в обобщенной форме в виде диаграмм.

Анонимность исследования позволяет предполагать высокий уровень искренности респондентов. Результаты предоставляются в обобщенном виде.

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Результаты исследования:

Распределение респондентов по половому признаку практически равно: женщин 53% (16), мужчин 47% (14). Распределение респондентов по возрастным группам было следующим: в возрасте от 18 до 25 лет находится 3% (1) опрошенных; 26-35 лет — 13% (4); 36-45 лет — 27% (8); 46-55 лет — 23% (7); и большинство респондентов находятся в возрасте 56-65 лет — 34% (10). Преобладающее большинство респондентов — 87% (26) — отмечают, что сестринский персонал отделения всегда вежлив и тактичен; 13% (4) отмечают, что не всегда. Большинство респондентов — 57% (17) — отмечают, что медицинские сестры осуществляют контроль и помощь при гигиенических процедурах; 33% (10) отмечают, что это осуществляется не всегда; 10% (3) опрошенных отмечают, что контроль и помощь при проведении гигиенических процедурах не проводятся.

Преобладающее большинство респондентов — 90% (27) — отмечают, что медицинские сестры всегда оказывают психологическую поддержку; 10% (3) отмечают, что оказывают, но не всегда.

Преобладающее большинство респондентов — 80% (24) — отмечают, что медицинские сестры проводят обучение способам борьбы с тревогой и страхом; 20% (6) отмечают, что не проводят.

Преобладающее большинство респондентов — 77% (23) — отмечают, что медицинские сестры помогают в поиске мотивации для борьбы с болезнью; 23% (7) отмечают, что не помогают.

Большинство респондентов — 60% (18) — отмечают, что медицинские сестры оказывают ли медицинские сестры помогают преодолевать сложности общения с окружающими (с семьей, друзьями, персоналом и т.д.); 17% (5) отмечают, что не помогают; 23% (7) опрошенных отмечают, что у них таких сложностей не возникало.

40% (12) респондентов оценивают качество работы сестринского персонала как очень хорошее; 44% (13) дают оценку «хорошо»; 13% (4) оценили качество работы медицинских сестер как удовлетворительно;

3% (1) дали оценку «плохо».

Преобладающее большинство респондентов — 77% (23) — отмечают, что испытывают доверие к сестринскому персоналу; 20% (6) отмечают, что испытывают доверие, но не в полном объеме; 3% (1) отметили, что не испытывают доверие к сестринскому персоналу.

В заключение мы попросили респондентов указать, что в работе медицинских сестер отделения для них является самым значимым. По 83% (25) опрошенных указали доброту и оказание психологической поддержки; 77% (23) указали также санитарно-просветительскую работу; 67% (20) указали чуткость; 63% (19) - учтивость; 43% (13) — милосердие.

В ходе исследования были сделаны следующие выводы:

I. Злокачественные новообразования являются острой проблемой во всем мире;

II. Бремя онкологических заболеваний увеличивается по мере роста численности населения и старения населения;

III. Сестринский уход за пациентами онкологического профиля должен соответствовать принципам пациентоориентированного подхода при оказании медицинской помощи;

IV. Социологическое исследование показало в целом высокое качество работы сестринского персонала, но выявлены пробелы в области оказания психоэмоциональной поддержки пациентов;

V. В целом респонденты высоко оценивают работу сестринского персонала отделения.

Онкологические заболевания являются высоким бременем в современном мире, увеличивающимся ежегодно в связи с ростом численности населения, и старением населения. При лечении и уходе за пациентами онкологического профиля особенно важно придерживаться пациентоориентированного подхода, учитывающего индивидуальные особенности личностных особенностей, диагноза и течения заболевания. Одной из главнейших задач при уходе за пациентами онкологического

профиля является поддержание максимально возможного высокого уровня психоэмоционального состояния пациентов, что также является составляющей пациентоориентированного подхода при оказании медицинской помощи.

Библиографический список:

1. Показатели онкологической службы Республики Казахстан за 2019 год. Статистика KazIOR [Электронный источник. По состоянию на 19.11.2023] <https://goo.su/rKtvjW>

2. Рак. Информационный бюллетень ВОЗ, 2021 [Электронный источник. По состоянию на 19.11.2023] <https://www.who.int/ru/news-room/factsheets/detail/cancer>

3. Key Cancer Data and Key Figures on IARC: 2020–2021. IARC [Электронный источник. По состоянию на 19.11.2023] <https://www.iarc.who.int/biennial-report-2020-2021web/>

Ерболова А.Е.^{1,2}, Сарсембаева А.К.³

¹КГП на ПВХ «Многопрофильная больница №3» г. Караганда, медицинская сестра

²Карагандинский областной высший сестринский колледж, г. Караганда, студентка

³Карагандинский областной высший сестринский колледж, г. Караганда, преподаватель

Базарбау Лаура Бекзатқызы

Алматы, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті
РГП «КАЗГИДРОМЕТ» Ғылыми қызметкер

ТАЗА СУ ЖӘНЕ САНИТАРИЯ

Тұрақты даму және су ресурстарын тиімді басқару қазіргі заманның өзекті мәселелерінің бірі болып табылады. Су — адамның тіршілігі мен әл-ауқаты үшін қажетті маңызды ресурс. Дегенмен, соңғы онжылдықтарда біз осы құнды ресурсты басқаруға байланысты бірқатар қиындықтар мен проблемаларға тап болдық.

1. Қол жетімді ауыз судың жетіспеушілігі:

Су ресурстарын басқарумен байланысты негізгі проблемалардың бірі — қолжетімді ауыз судың жетіспеушілігі. Дүниежүзілік банктің мәліметі бойынша, әлемде 2 миллиардқа жуық адам қауіпсіз ауыз суға қол жеткізудің шектелуіне тап болып отыр. Бұл жұқпалы аурулардың таралуы, дұрыс тамақтанбау сияқты проблемаларды тудырады. Ел халқының 40% - дан астамы тұщы судың жетіспеушілігінен зардап шегеді және бұл пайыз өсуде. Ойластырылмаған экономикаға, жер асты суларының сарқылуына, инфрақұрылымның әлсіздігіне және климаттың өзгеруіне байланысты 844 миллион адам — планетадағы әрбір тоғызыншы адам — таза ауыз суға қол жеткізе алмайды.

2. Судың ластануы:

Судың ластануы — тұрақты даму мен адам денсаулығына қауіп төндіретін тағы бір күрделі мәселе. Өндірістік қалдықтардың, ауылшаруашылық тыңайтқыштарының және химиялық заттардың шығарындылары судың сапасына теріс әсер етіп, оны ішуге және өмірдің басқа салаларында пайдалануға жарамсыз етеді.

3. Климаттың өзгеруі және тұщы су тапшылығы:

Климаттың өзгеруі құрғақшылық пен су тасқыны сияқты экстремалды ауа райы жағдайларының артуына алып келеді. Бұл су ресурстарын басқаруға қосымша қиындықтар туғызады. Құрғақшылық тұщы су

тапшылығына әкеп соқтырады, бұл өңірдің ауыл шаруашылығына, экономикасына және экологиясына кері әсерін тигізеді. Мысалы, 80% трансшекаралық мұздықтармен қоректенетін Іле өзеніне тәуелді Балқаш көлі ағын мен климаттың өзгеруіне ең осал болып табылады. Көлдің ауданы мен көлемі су деңгейінің ұзақ мерзімді ауытқуларына және қысқа мерзімді ауытқуларына сәйкес айтарлықтай өзгеріске ұшыраған.

4. Су ресурстарының біркелкі бөлінбеуі:

Су дүние жүзінде біркелкі таралмаған ресурс болып табылады. Кейбір аймақтарда қол жетімді тұщы су көп болса, басқалары тапшылықтан зардап шегеді. Бұл су ресурстарына байланысты елдер мен аймақтар арасындағы қақтығыстар сияқты әлеуметтік және экономикалық проблемаларды тудырады. Қазақстан өзендері ағынының 44% - дан астамы басқа мемлекеттердің аумағында қалыптасады, сондықтан тапшылық бірінші кезекте көрші елдерде қарқынды су пайдалану есебінен болады.

5. Суды жеткіліксіз басқару:

Суды тиімді басқарудың маңызды аспектісі судың физикалық қолжетімділігі ғана емес, оны дұрыс бөлу және пайдалану болып табылады. Тиімді басқару жүйесінің болмауы, нашар инфрақұрылым және сыбайлас жемқорлық қолда бар су ресурстарын тиімсіз пайдалануға әкелуі мүмкін.

Су ресурстарын басқаруға байланысты қиындықтар мен проблемалар мемлекеттік органдардың, халықаралық ұйымдардың және жұртшылықтың шұғыл шаралар қабылдауын талап етеді. Қолда бар ауыз суды тиімді пайдалану, ластануды болдырмау, климаттың өзгеруіне бейімделу және осы құнды ресурсты әділ бөлу үшін стратегияларды әзірлеу қажет. Тек осылай ғана тұрақты даму мен барлық адамдардың

ал-ауқатын қамтамасыз етуге болады.

Тұщы су тапшылығына не қауіп төндіреді:

Таза судың жетіспеушілігі проблемасы адамзатқа кері әсерін тигізеді.

1. Судың жеткілікті мөлшеріне үнемі қол жетімсіздігі *антисанитарияға және соның салдарынан денсаулыққа байланысты проблемаларға әкеледі.*

Санитария мен гигиенаның болмауынан туындаған аурулар әлемдегі өлім-жітімнің негізгі себептерінің бірі болып табылады. 5 жасқа дейінгі балалар үшін су арқылы берілетін аурулар — тырысқақ, іш сүзегі, дизентерия-өлімнің негізгі себебі болып табылады. Дүниежүзілік банк ұсынған мәліметтерге сәйкес, су арқылы берілетін барлық аурулардың 88% - ы ауыз судың қауіпті болуынан, санитарияның жеткіліксіздігінен және гигиенаның нашарлығынан болады.

2. *Азық-түлік тапшылығы.* БҰҰ 2030 жылға қарай әлем халқының жартысы тұщы су өнеркәсіптік, ауылшаруашылық және жеке пайдалануға қол жетімді емес жерлерде өмір сүреді деп есептейді. Суаруға тәуелді құрғақ аймақтар әсіресе осал. Адамзат ауыл шаруашылығында суды ұтымды пайдалануды үйренуі керек, әйтпесе су тапшылығы Азық-түлік дағдарысына әкеледі.

3. Азық-түлік тапшылығы, тұщы судың жетіспеушілігімен қатар, *халықаралық қақтығыстардың өсуіне ықпал етеді.* Йемен жақын арада су таусылған әлемдегі бірінші ел болуы мүмкін. Бұл жаппай көші-қонға серпін береді және қарулы қақтығыстарға әкелуі мүмкін. Дәл осындай жағдай су және азық-түлік ресурстары тапшы планетаның басқа аймақтарында да болады.

Тұрақты даму мақсаттарының алтыншы мақсаты «Таза су және санитария» бойынша БҰҰ мақсатқа жету үшін шешуге шақыратын міндеттер:

1. 2030 жылға қарай барлығына қауіпсіз және арзан ауыз суға жалпыға бірдей және тең қол жетімділікті қамтамасыз ету.

2. 2030 жылға қарай санитарлық-

гигиеналық құралдарға жалпыға бірдей және тең қол жетімділікті қамтамасыз ету. Әйелдер мен қыздар, осал адамдардың қажеттіліктеріне ерекше назар аудару, дефекацияны тоқтату.

3. 2030 жылға қарай судың сапасын жақсарту, оның ластануын азайту, қалдықтардың төгінділерін жою және қауіпті химиялық заттар мен материалдардың шығарындыларын азайту, тазартылмаған ағынды сулардың үлесін 2 есе азайту және бүкіл әлемде ағынды суларды қайта өңдеу мен қауіпсіз қайта пайдалануды арттыру.

4. 2030 жылға қарай су тапшылығы мәселесін шешіп, су тапшылығынан зардап шегетін адамдардың санын азайту.

5. 2030 жылға қарай барлық деңгейлерде, соның ішінде трансшекаралық ынтымақтастық негізінде су ресурстарын кешенді басқаруды қамтамасыз ету.

6. 2020 жылға қарай тауларды, ормандарды, сулы-батпақты жерлерді, өзендерді, сулы қабаттар мен көлдерді қоса алғанда, сумен байланысты экожүйелерді қорғауды және қалпына келтіруді қамтамасыз ету.

Су ресурстарын тұрақты пайдаланудың инновациялық тәсілдері

Су ресурстарын тұрақты пайдалану қазіргі әлемде өзекті тақырыпқа айналуға айналуда. Климаттың өзгеруі, тұщы су тапшылығының өсуі және экологиялық дағдарыс қауіпі жағдайында осы құнды ресурсты басқару мен пайдаланудың инновациялық тәсілдерін әзірлеу қажет.

Осындай тәсілдердің бірі - өнеркәсіпте су ресурстарын тиімді пайдалану. Суды тұтынуды азайтуға және сонымен бірге процестердің өнімділігін арттыруға мүмкіндік беретін бірқатар технологиялар бар. Мысалы, кері осмос жүйелері өндірістік ағынды суларды тазарту және қайта пайдалану үшін қолданылады. Жабық салқындату циклі жүйелері де кең таралған, бұл жабдықты салқындату кезінде судың жоғалуын азайтуға мүмкіндік береді.

Тағы бір инновациялық тәсіл - баламалы тұщы су көздерін пайдалану. Мысалы, жаңбыр немесе конденсация суын

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

жинап, өсімдіктерді немесе басқа тұрмыстық қажеттіліктерді суару үшін пайдалануға болады. Сондай-ақ, тұзды суды тұщы суды егжей-тегжейлі пайдалану үшін пайдалануға болады.

Инновациялық технологияларды су ресурстарын тұрақты пайдалану үшін ауыл шаруашылығында да қолдануға болады. Мысалы, тамшылатып суару жүйелері өсімдіктерді суару кезінде суды пайдалануды оңтайландыруға мүмкіндік береді, топырақтың булануы немесе ағуы арқылы оның жоғалуын азайтады.

Сонымен қатар, жер үсті және жер асты су ресурстарын тиімді басқару үшін инновациялық тәсілдерді қолдануға болады. Гидрологиялық модельдер мен бақылау жүйелерін әзірлеу осы ресурстардың жай-күйі мен қолжетімділігін дәлірек бағалауға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, жер асты суларының сапасын жақсарту және ластанудан қорғау үшін арнайы әдістер мен

технологияларды қолдануға болады.

Инновациялық тәсілдер сонымен қатар су ресурстарын тұрақты пайдалануды қамтамасыз ету үшін баламалы энергия көздерін дамытуды қамтиды. Мысалы, күн энергиясын сорғыларды немесе суды тазарту жүйелерін басқаруға пайдалануға болады, бұл дәстүрлі энергия көздеріне тәуелділікті азайтады және сонымен бірге қоршаған ортаға теріс әсерді азайтады.

Қорытындылай келе, су ресурстарын тұрақты пайдаланудың инновациялық тәсілдері осы құнды табиғи ресурстарды сақтауда шешуші рөл атқарады. Өнеркәсіптік және тұрмыстық суды тиімді пайдалану, баламалы тұщы су көздері, ауыл шаруашылығындағы инновациялық технологиялар және жер үсті және жер асты суларын басқару тұтынуды азайтуға, сапаны сақтауға және болашақ ұрпақ үшін тұщы судың қолжетімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Базарбай Лаура Бекзатқызы

Алматы, Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті
РГП «КАЗГИДРОМЕТ» Ғылыми қызметкер

Дүйісбек Айдана Темірбайқызы

«Болашақ» университеті жоғары колледжі
Педагогикалық мамандықтар пәндерінің оқытушысы

ЖАҢАШЫЛ МҰҒАЛІМ БОЛУ - ЗАМАН ТАЛАБЫ

Қазақтың тағдыры да, келешекте ел болуы да, мектебінің қандай негізде құрылуына барып тіреледі. Мектебімізді таза берік, өз жанымызға үйлесетін негізде құра білсек, келешегіміз үшін тайынбай серттесуге болады.

М. Жұмабаев

Қазақтың ұлағатты тұлғасы М. О. Әуезовтің «Ел болам десең, бесігіңді түзе!» деген ұлы сөзі бар. Бұл сөздің астары жас ұрпақ тәрбиесіне келіп тіреледі, сондай — ақ ұрпағымыздың сапалы білім егесі болуы тиіс дегенді білдіреді. Біздің қазақ елі талай зұлматты басынан кешкен, сансыз «Тар жол, тайғақ кешуден» өткен ұлы да, ұлағатты ел. Қанша қиын кезеңнен өтсе да ұлт тәрбиесін ең алдыңғы жолға қойып, ел болашағы болар ұрпағын дара тұлға етіп қалыптастыруға талпынған көрегенді ел. Осынау ұшы — қиыры жоқ байтақ даланы ақ найзаның ұшымен, ақ білектің күшімен қорғап, бізге мұра етіп қалдырды. Әрқашан өз ұрпағын болашақтың кепілі санайтын халқымыз осы байтақ даланың егесі болады деген ұрпақ тәрбиесі біздің, яғни ұстаздар қауымының жауапкершілігінде. Білімді ұстаз- мектептің тірегі, нәм жүрегі.

«Бала — болашағым» деген елміз, сондықтан да біздің алдымызда ұлы міндеттер тұр. Ел болашағы болар жас ұрпақты тәрбиелеу жолында біз, ұстаздар, баланың жаны мен тәні таза, рухани бай, дені сау етіп өсірумен бірге алған білімін

болашақта қолдана алатын, сандық сауаттылығы артқан, өз ойын еркін жеткізе алатын, бәсекеге қабілетті етіп тәрбиелеуге міндеттіміз.

«Жаңа Қазақстан, жаңашыл ұстаз, жаңа ұрпақ» — бұл білім беру жүйесіндегі бәсекеге қабілетті маман даярлау, білім кеңестігіндегі мәдениет пен өнердің даму негізі. Елбасы Н.Ә. Назарбаев: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған елдердің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін — білім» дей келе, ол үшін «Бізге экономикалық және қоғамдық жаңару қажеттіліктеріне сай келетін осы заманғы білім беру жүйесі қажет», — деп жолдауында айтқан болатын.

Осы бағытта Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев ұстаздар үшін біліктілікті арттырудың үш айлық курсы оқытуды қолға алды. Осы курста қазіргі таңда қаншама ұстаздар білім деңгейін арттыруда. Күнде қарыштап дамып, дамыған елдермен терезесін теңестіріп келе жатқан Қазақстан мемлекеті үшін өзгеріс әбден керек. «Әлемнің өзгеруін қаласаң, өзгерудің

№24(11)23

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

алғашқысы өзің бол! Болашығыңның өзгеруін қаласаң, сол өзгерісті қазір жаса!» дейді. ендеше біздің білім жүйемізде болып жатқан білім саласындағы бүгінгі өзгеріс орынды.

Бұл курсты оқу барысында оқушыны жаңа әдіс- тәсілдермен оқыту негізгі жеті модульге сараланған. Жеті модульді сабақтарда пайдалану барысында ұстаз дәстүрлі сабақтарымызда қалыптасқан біршама заңдылықтарды өзгерте алады, атап айтар болсақ, мұғалім сабақтарда дайын түрде білім беру емес, керісінше оқушының өз бетімен білім алуына жағдай жасайды. Оқыту мен оқудағы жаңа әдіс -тәсілдерді қолдану барысында , оқушы сыни тұрғыдан ойлауға, өз білімін бағалауға заманға сай ойы мен пікірі қалыптасқан құзіретті тұлға болуға, а қ п а р а т т ы қ - к о м м у н и к а ц и я л ы қ технологияларды пайдаланудағы, сандық сауаттылығын арттыруға, өзін- өзі саналы түрде басқаруға бағыт ала отырып, б о й ы н д а ғ ы д а р ы н д ы л ы ғ ы м е н таланттылығын көрсетіп , алған білімін келешекте қолдана алады. Біліктілікті арттыру бағдарламасының негізгі мазмұны болып табылатын жеті модульді пайдалана отырып, мұғалім оқушы білімімен қоса өзінің біліктілігін арттыруға мүмкіндік жасайды.

Осы мәселенің бәрін жинақтай келе жаңа заман мұғалімі — рефлексияға қабілетті, өзін- өзі жүзеге асыруға талпынған әдіс- тәсілге бай , зерттеушілік қабілеті жоғары, дидактикалық -әдістемелік, ақпараттық және басқа да құзіреттіліктің жоғары деңгейімен сипатталған рухани адамгершілікті , азаматтық жауапты , белсенді, сауатты, шығармашыл тұлға болуы тиіс. Келешекте ұстаздық жолындағы әр мұғалімнің мақсаты — жаңа заман талабына сай тұлға қалыптастыруда жеті модульді жүйелі түрде қолдана отырып, өз тәжірибесін одан ары қарай толықтырып, жетілдіру

болмақ.

Біліктілік арттыру курсын оқып тамамдаған тұлға ретінде мен сабақ өтіп шыққаннан кейінгі ең бірінші оқушының жүзінен көргім келетін нәрсе — оның сабақтан риза көңілмен шаттана шығып, жанындағы достарына бүгінгі сабақты қалай түсінгендігі жайында мақтан етіп айтқан сәті. Бұл жағдайда, менің өткен сабағым өз мәресіне жетіп, нәтижелі болды деген ой түйемін, себебі сабақ нәтижесі оқушының іс- әрекетінен көрініс табады. Жалпы айтқанда, Кембридждік әдіс- тәсілдің сабақ беру барысында оқушылар мен мұғалімдерге берері зор деп есептеймін.

Жаңашыл ұстаз -заман талабы. Теориялық білімін тәжірибе жүзінде іске асыра алатын, жауапкершілігі жоғары , ізденімпаз жеке тұлға болуы тиіс. Ең жақсы мұғалім — шәкіртінің жанын түсінетін, оны өз перзентіндей сүйе алатын, оқушы үшін бойындағы барын беретін , барлық білімді жібермей, шәкіртің өздігінен білім алуға жетелейтін мұғалім.

Көреген халқымыз әр кезде де ұстаз мәртебесін жоғары бағалаған.» Ұстазы жақсының -ұстамы жақсы » деп, бар жақсы ниет- тілекті ұстазға арнаған. Қазақтың ұлы ақыны Абай Құнанбаев: «Адамның адамшылығы жақсы ұстаздан басталады.» - дейді. Әр уақытта ұстаз жоғарыда атап өткен жайлардың үдесінен шыға отырып, шәкірттеріне сапалы білім берсе, тек білім ғана емес сонымен қатар жандарын жараламай, бойындағы бар мейір- шапағатын аямай, олардың екінші ата-анасы ретінде қамқорлықтың шуағына бөлеп, білімнің асқар биік шыңына шығаруға бар күш-жігерін жұмсағанда білім беру жүйесінде «Қазақстанның болашағы — жастарымыз» үшін үлкен жетістік пен оның жемісі көрінері айқын.

Дүйісбек Айдана Темірбайқызы

«Болашақ» университеті жоғары колледжі

Педагогикалық мамандықтар пәндерінің оқытушысы